ГАЗЭТА БЕЛАРУСАЎ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ. ЦАНА—PRICE $ 1.25

Беларус

BIELARUS — BYELORUSSIAN NEWSPAPER IN THE FREE WORLD
Post address: Bielarus, P. O. Box 178, Jamaica, N. Y. 11431

Год. XXXI Но. 303-304 Нью Ёрк—жнівень-верасень—1982—Aug.-Sept.—New York Vol. XXXI № 303-304

ПРЭЗЫДЭНТ ЗША ВІТАЕ 15-УЮ СУСТРЭЧУ

Прэзыдэнт Злучаных Штатаў Рональд Рэйган прыслаў удзельнікам 15-ае Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі прывітальны ліст, поўны тэкст якога зьмяшчаем ніжэй (арыгінал ліста гл. на англамоўнай старонцы гэтага нумару). Ліст датаваны 20 жніўня 1982 году:

З прыемнасьцяй пасылаю найцяплейшыя прывітаньні Пятнаццатай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі.

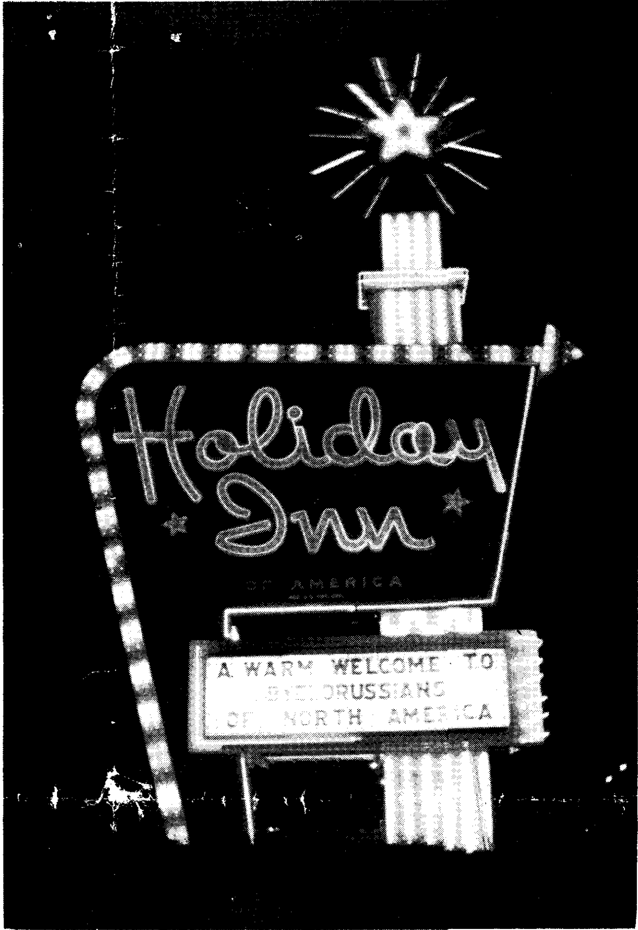
Я рады выказаць з гэтае нагоды сваю ўдзячнасьць Вашым сябром за іхнюю бязупынную адданасьць справе свабоды й волі.

Дазвольце мне запэўніць Вас, што кожны Амэрыканец падзяляе Вашыя надзеі, што аднаго дня ўсе Беларусы будуць цешыцца із свабодаў, якія належацца ім правам нараджэньня.

Я вітаю беларускіх Амэрыканцаў за іхнае нерахоўванае этнічнае спадчыны ды адначаснае пашыраньне ідэалаў, на якіх была заснаваная нашая краіна.

Пасылаю Вам найлепшыя пажаданьні найбольш памыснае й прадуктыўнае сустрэчы ды ўсякіх удачаў у будучыні.

Рональд Рэйган

Знак на аўтастрадзе № 1 у гор. Норт Брансьвіку, які вітаў і запрашаў удзельнікаў Сустрэчы ў гатэль, дзе адбыліся: выстаўка, банкет і баль.

ІДЭЁЛЯГІ БЕЛАРУСКАЕ ДЗЯРЖАЎНАСЬЦІ

(Прамова старшыні Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня сп. Антона Шукелайця на 15-ай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі, прысьвечанай Янку Купалу й Якубу Коласу)

Высакадастойны Ўладыка, Дастойныя Айцы, Паважаныя Спадарыні й Спадары, Дарагія госьці!

Дазвольце прывітаць вас шчыра ад імя арганізатараў 15-ае Сустрэчы: Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня, Згуртаваньня Беларусаў Канады і ўпаасобку ад імя правітага й гасьціннага ньюбрансьвікаўскага аддзелу БАЗА.

Сёлетні юбілей Купалы й Коласа выклікае ў нас пачуцьцё цэлага народу. Гэты народ сёньня разьбіты ў эміграцыі...

Яго задачай, як і ўсіх нас, захаваць нашую спадчыну ў вольным сьвеце, якая адбываецца ў творчасьці, што адбудзецца ў беларускім рэлігійна-грамадзкім цэнтры ў Гайленд Парку.

Купала-коласаўскі Юбілей на Захадзе, дзеля зусім зразумелых прычынаў, ня мае гэткага шырокага масавага размаху, як на Бацькаўшчыне паэтаў. Але ня мае ён і фальсыфікацыйных мэтаў. Наадварот, нашае заданьне пакласьці нарэшце канец...

Янка Купала й Якуб Колас (фатаграфія 1922 г.)

Стагодзьдзе ад нараджэньня Янкі Купалы й Якуба Коласа, якому прысьвечаная 15-ая Сустрэча — гэта сьвята цэлага Беларускага Народу ды ўсіх ягоных прыяцеляў і дабразычліўцаў у Амэрыцы, Канадзе, Вялікабрытаніі, Аўстраліі і іншых краёх Захаду, ад якіх мы маем тут і асабістых прадстаўнікоў і пісьмовыя прывітаньні.

Купала-коласаўскі Юбілей сьвяткуецца і на Бацькаўшчыне паэтаў і за ейнымі межамі, на Захадзе, але з супрацьлежнымі акцэнтамі. На Беларусі і ў Савецкім Саюзе, дзе на пачатку ліпеня сёлета 100-годзьдзе нараджэньня Янкі Купалы было шырока адзначанае цэлым радам мерапрыемстваў, з багатае літаратурнае й публіцыстычнае купалаўскае спадчыны й біяграфіі Песьняра браліся толькі аспэкты й факты, каб паказаць Купалу, як вястуна бальшавіцкае рэвалюцыі й апявальніка дасягненьняў савецкае ўлады. У гэткім-жа духу, можна быць пэўным, будзе адсьвяткаванае там і 100-годзьдзе нараджэньня Якуба Коласа ў лістападзе.

Мы ведаем аднак, што паказваць Купалу й Коласа, як вястуноў бальшавіцкае рэвалюцыі й савецкіх патрыётаў, можна толькі мэтадам замоўчваньня часткі іхнае літаратурнае й публіцыстычнае спадчыны ды сьведамага перакручваньня сэнсу іхных твораў. Пра гэта пачуеце дакладней аўтар на сымпозіюме, прысьвечаным іхнаму жыціск якраз на дэфальсыфікацыю, на выяўленьне перад сьветам тых фактаў жыцьця Песьняроў і аспэктаў іхнае творчасьці, якія савецкая цэнзура намагаецца або зусім зацерці або прыцьміць.

Паважаныя Суродзічы-Беларусы! Творчасьць Янкі Купалы й Якуба Коласа — творчасьць **духова свабодных** Купалы й Коласа — ад самых сваіх пачаткаў была й засталася багатай і нявычэрпнай крыніцай нацыянальнае сьведамасьці нашага народу, ягонага вызвольнага руху й культурнага адраджэньня. Творчасьць Купалы й Коласа, як ідэёлягаў беларускае дзяржаўнасьці, тымчасам мала йшчэ дасьледаваная. У абставінах савецкае Беларусі дасьледваньне гэткае немагчымае. Навочным прыкладам гэткае немагчымасьці ў выпадку зь Янкам Купалам можа быць артыкул А. С. Майхровіча ў трэйцім сёлетнім нумары часапісу „Весьці АН БССР, сэрыя грамадзкіх навук" на тэму Купалавых грамадзка-палітычных паглядаў. У сваім псэўданавуковым артыкуле Майхровіч навет гуку не падаў пра кардынальна важны для гэткае тэмы факт, што больш як тры дзесяткі Купалавых твораў сяньня забароненыя цэнзурай — забароненыя якраз дзеля іхных грамадзка-палітычных ідэяў, дарагіх сэрцу Янкі Купалы — ідэяў нацыянальнае, духовае й палітычнае свабоды.

„Ідэя незалежнасьці Беларусі й дэмакратычнага, справядлівага ладу жыцьця знайшла найпаўнейшае й найбольш эмацыянальнае выражэньне не ў праграмах палітычных партыяў, а ў нацыянальнай літаратуры, найперш і найбольш у творчасьці Янкі Купалы. У сваіх вершах і паэмах Янка Купала выказаў запаветныя жаданьні Беларускага Народу: быць поўным гаспадаром на сваёй зямлі — „каб пут ня строіў больш сусед"; жыць у справядлівасьці й роўнасьці — „К свабодзе, роўнасьці і знаньню мы працярэбім сабе сьлед"; быць раўнапраўным сябрам міжнароднае сям'і — „занімай, Беларусь маладая мая, свой пачэсны пасад між народамі!".

У змаганьні за гэтыя ідэялы Янка Купала й Якуб Колас заклікалі да самаахвярнасьці й вытрываласьці, да напорнасьці й адвагі — аж пакуль іх не зламаў фізычны й духовы гвалт над імі сталінскіх апрычнікаў.

Літаратурныя крытыкі на Бацькаўшчыне слушна адзначаюць, што творчасьць Купалы й Коласа — гэта цэлая энцыклапэдыя жыцьця беларускага народу. Мы-ж, із свайго боку, дадаём: творчасьць Купалы-Коласа — гэта таксама цэлая праграма нацыянальна-вызвольнага руху Беларусі й канчальнае мэты гэтага руху — нацыянальнае свабоды й народаўладзьдзя. Праналізаваць і абагульніць нацыянальна-праграмавы бок творчасьці абодвых Песьняроў, устанавіць у іхным сьветаглядзе і ў іхнай творчасьці ўзаемасувязь мінуўшчыны, сучаснасьці й будучыні застаецца важным заданьнем паюбілейнай купала- й коласаведы.

Ідэйныя пастуляты Купалы й Коласа знайшлі свой працяг да поўнай меры і ў наступных пакаленьнях культурных тварцоў Беларусі, наколькі на гэта дазвалялі падцэнзурныя абставіны ды асабістая перакананасьць і грамадзянская адвага кажнага зь іх упаасобку. Беларуская літаратура сяньня, як цэласьць, становіць багаты ідэйны рэзэрвуар, у якім купала-коласаўская спадчына застаецца вызначальным элемэнтам і галоўным крыгэрыем. У гэтым актуальнасьць Купалы й Коласа, у гэтым іхная несьмяротнасьць. Пакуль будзе жыць іхная памяць у народзе, датуль будзе жыць таксама ідэя Вольнае Беларусі.

15-АЯ СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАЎ ПАЎНОЧНАЕ АМЭРЫКІ

(4-6 верасьня 1982 г.)

Сёлетнюю Сустрэчу ладзілі, як і папярэднімі гадамі, Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне й Згуртаваньне Беларусаў Канады. Сустрэча была прысьвечаная 100-годзьдзю ад нараджэньня Песьняроў Беларусі Янкі Купалы й Якуба Коласа. З гэтае нагоды была выдадзеная друкаваная брашура з партрэтамі Песьняроў, двума іхнімі вершамі пабеларуску й паангельску („Беларусам" Коласа ў перакл. Уолтэра Мэя і „Спадчына" Купалы ў перакл. Веры Рыч), выказваньнямі пра Купалу й Коласа Уолтэра Коляжа й Пятруся Броўкі, кароткай інфармацыяй пра сёлетнае адзначаньне купала-коласаўскага юбілею ў Савецкім Саюзе і на Захадзе ды праграмаю 15-ае Сустрэчы.

Прыгожы нагрудны значок-памятку спраектавала й выканала мастачка Ірэна Рагалевіч-Дутко.

Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі адбываюцца заўсёды ў канцатыдні амэрыканскага Сьвята Працы (Лэйбар Дэй, першы панядзелак верасьня). Надворʼе сёлета было спрыяльнае, як нельга больш, дадаючы да сьвяточнага настрою

Ля помніка Беларускім Гэроям

У суботу 4-га, паміж 2-ой і 3-яй гадзінамі папаўдні, на Беларускім могільніку ў Іст Брансьвіку, ля помніка Беларускім Гэроям Задзіночаньне Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў правяло ўрачыстасьць узьнясеньня амэрыканскага й беларускага сьцягоў: былі складзеныя вянкі, Архіепіскап Мікалай у суслужэньні духавенства БАПЦ адслужыў паніхіду; кароткія прамовы аб значэньні перахоўваньня памяці аб памерлых змагарох сказалі Арх. Мікалай, ген. Я. Сажыч і старшыня БАЗА сп. А. Шукелайць.

Усё ў вадным месцы

Далейшая частка праграмы гэтага дня — банкет, канцэрт і баль — адбывалася ў гатэлі Галыдэй Інн у Норт Бранcьвіку, што ля самай аўтастрады нр. адзін. Ля дарогі вялікае асьветленае пано вітала ўдзельнікаў Сустрэчы сваім „Уэлкам — калі ласка" ды інфармавала праежджых, што сюды зьехаліся Беларусы Паўночнай Амэрыкі.

На першым паверсе пры ўваходзе ў банкетную залю гасьцей віталі выставачныя сталі: жэтоны, праграмкі, брашуры, кніжныя выданьні, фатаграфіі, газэта „Беларус", вышываныя беларускім народным арнамантам мастацкія вырабы, лялькі, інкруставаныя саломкай рамкі. Сталы прыцягвалі ўвагу наведвальнікаў, давалі магчымасьць замацаваць памяць пра Сустрэчу адпаведным сувэнірам. Сп-тва Зора й Вітаўт Кіпель, сп-ня Юля Андрусышына, сп-тва Гэлен і Мікола Шуст былі да паслугаў наведвальнікаў зь інфармацыяй і дапамогай. Фае гатэлю было перапоўненае людзьмі, якія зьехаліся чалавек пад трыста.

Кіраўніцтва ньюджэрзійскага аддзелу БАЗА зрабіла правільна, пастанавіўшы правесьці сыботнюю частку праграмы Сустрэчы ў вадным месцы — у гатэлі, дзе людзі здалёк маглі пераначаваць, і перапранацца, і адпачыць, і падсілкавацца. Пра выгоду гэтую шмат хто гаварыў з удзячнасьцяй. Мамэнт гэты трэба ўлічваць і на будучыню.

Банкет. Прамовы

Банкет у прасторнай і напоўненай залі пачаўся малітваю Арх. Мікалая й спажываньнем ежы. За прэзыдыяльным сталом, калля якога былі пастаўленыя партрэты Янкі Купалы й Якуба Коласа, сядзелі: Арх. БАПЦ Мікалай, старшыня БАЗА сп. А. Шукелайць, сябра галоўнае управы Згуртаваньня Беларусаў Канады М. Ганько, старшыня Англа - Беларускага Таварыства праф. Джэймс Дынглі з жонкаю, дырэктар Беларускае Бібліятэкі й Музэю імя Ф. Скарыны ў Лёндане а. А. Надсон, дырэктар Бюро Этнічных Справаў штату Нью Джэрзі сп. Робэрт Захоўскі з жонкаю, ген. Язэп Сажыч, кіраўнік Задзіночаньня Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў, сп-ня Вера Рамук, сакратар Беларускага Каардынацыйнага Камітэту ў штаце Іліной, сп. П. Кажура, старшыня аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі, др. В. Кіпель, ганаровы старшыня Фэдэрацыі Беларускіх Рэспубліканскіх Клюбаў і др. Я. Запруднік, які вёў праграму Сустрэчы.

У часе банкету прамаўлялі: сп. Шукелайць (гл. вышэй); др. Кіпель прачытаў прывітаньне ад Прэзыдэнта Рэйгана й сэнатара Біла Брадлі; сп. Захоўскі, асабісты прадстаўнік губэрнатара штату Нью Джэрзі Томаса Кейна прачытаў праклямацыю губэрнатарам Дня Беларускае Спадчыны ў Нью Джэрзі ды заклікаў Беларусаў штату карыстаць з паслугаў штатавага Бюро Этнічных Справаў, створанага губ. Кейнам; з прамовамі выступілі праф. Дж. Дынглі й праф. Т. Бэрд (гл. на англамоўнай бач. гэтага нумару); а. А. Надсон (гл. у іншым месцы гэтага нумару); сп. М. Ганько прачытаў удзельнікаў Сустрэчы ад імя Згуртаваньня Беларусаў Канады; др. Запруднік прачытаў пісьмовыя прывітаньні Сустрэчы ад Старшыні Рады БНР, кангрэсманаў і інш.

Др. Кіпель прадставіў прысутным інж. Васіля Мельяновіча, новага старшыню Фэдэрацыі Беларускіх Рэспубліканскіх Клюбаў. Сп. Мельяновіч расказаў аб палітычнай ды інфармацыйнай дзейнасьці, якую праводзіць Фэдэрацыя, падкрэсьліў важнасьць гэтае працы асабліва цяпер, калі ў афіцыйным Вашынгтоне справа паняволеных народаў мае шмат прыхільнасьці. Др. Запруднік выступіў з прамоваю паангельску аб купала-коласаўскай ідэйнай спадчыне ў сучаснай беларускай літаратуры (гл. англамоўную старонку).

Інж. Васіль Русак ад імя сяброў і прыхільнікаў Дэмакратычнае партыі нагадаў, пад агульныя воплескі, што дэмакраты таксама дбаюць пра захоўваньне этнічнае спадчыны й абарону людзкіх правоў.

Праз акламацыю была ўхваленая прапанова выслаць ад імя Сустрэчы прывітальныя тэлеграмы

(Заканчэньне на 2-ой бач.)

BIELARUS
Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by
BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.
Subscription $ 12.00 yearly.
„БЕЛАРУС" — Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце.
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 12.00 дал. на год.
Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, могуць зьмяшчаць пагляды, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

15-АЯ СУСТРЭЧА БЕЛАРУСАЎ

(Заканчэньне зь 1-ай бач.)

Прэзыдэнту ЗША Рэйгану, губэрнатару Нью Джэрзі Кейну, а таксама лісты ў Дзяржаўны Дэпартамант ЗША ў справе дапамогі Міхалу Кукабаку выехаць з Савецкага Саюзу ды ў адміністрацыю „Голасу Амэрыкі" з просьбай аб уводзе беларускае мовы ў радыяперадачы „Голасу".

Канцэрт і баль

Па кароткім перапынку, у тэй-жа залі, адбыўся канцэрт.

Саліст Багдан (Данчык) Андрусышын выканаў „Спадчыну" І. Лучанка на словы Купалы (пераплятаючы беларускія звароткі з ангельскімі, пераклад Веры Рыч), „Я ад вас далёка" М. Куліковіча на словы Купалы, „Мой родны кут" Лучанка на словы Я. Коласа ды на біс — „У гушчарах" Куліковіча на словы Н. Арсеньневае. Джымі Бычкоўскі, студэнт вышэйшае музычнае школы, выканаў „Гусьляра" Алеся Карповіча й вальс у Э міноры Шапэна. Танцавальная група „Васілёк" (пад кіраўніцтвам Алы Орса-Рамана) выступіла з „Полькай Янка" і „Лявоніхай". Усе нумары былі вельмі цёпла прынятыя публікай і шчодра ўзнагароджаныя воплескамі. Апрача гэтага, з магнітафоннага запісу быў праслуханы пачатак драматычнае паэмы І. Лучанка „Гусьляр" на словы Купалавага „Кургана" ў выкананьні „Песьняроў".

Баль, пад гукі аркестры Уладзімера Бычкоўскага, пры гутарках-успаміх і гутарках-плянах, трываў далёка за поўнач. У кожнага было выразнае адчуваньне ўдачы й задаваленьня, што высілкі й выдаткі далі добры плён.

Багаслужба й абед

У нядзелю ў царкве Жыровіцкае Божае Маці ў Гайленд Парку Архіепіскап Мікалай у суслужэньні духавенства БАПЦ адслужыў сьв. Літургію. У сваёй казані Уладыка паясьніў эвангельскую прытчу пра вінаградараў, якія, узяўшы ў часовую арэнду вінаграднік, не хацелі пасьля аддаць яго гаспадару ягонаму.

Айцец Аляксандар Надсон адслужыў сьв. Імшу ў касьцеле сьв. Пятра ў Нью Брансьвіку і сказаў прынагодную казань.

Супольны абед у падцаркоўнай залі, над рыхтаваньнем якога з добрай удачаю шмат папрацавалі сябры й сяброўкі мясцовага ддзелу БАЗА, парахвіяне й парахвіянкі, прайшоў пры паўнюткай залі.

Прысутных вітаў сп. П. Кажура, старшыня мясцовага аддзелу БАЗА.

У часе абеду былі выступленьні: сп. Анатоль Цярэшка на просьбу прачытаў свой верш, прысьвечаны роднай мове (гл. у гэтым нумары газэты); др. Я. Запруднік зьвярнуўся з просьбай скласьці традыцыйную на Сустрэчах ахвяру на газэту „Беларус" (гл. фін. справаздачу ў гэтым нумары); а. А. Надсон паінфармаваў пра Бібліятэку й Музэй імя Франьцішка Скарыны ў Лёндане ды патрэбу стварэньня грашовага фонду, які забясьпечыў-бы трывалае існаваньне гэтай важнай беларусаведнай інстытуцыі; сп. К. Акула паінфармаваў пра грашовую запазычанасьць часапісу „Зважай" ды патрэбу грашовае дапамогі часапісу; сп. А. Шукелойць вітаў сп. К. Акулу з 40-годзьдзем грамадзкай працы; а. Расьціслаў Войтанка гаварыў пра „арлоў" і „галубоў" ды патрэбу прымірэньня; сп-ня Марыя Войтанка прадэклямавала верш Янкі Купалы „Беларушчына".

Была праведзеная лятарэя — разыграныя два фанты, падораныя сп. М. Шустом, інкруставаныя саломкаю шкатулка й рамка, ды кніга творчасьці А. Салаўя, — каб гэтак папоўніць касу БАЗА. Людзі ахвотна бралі даляровыя білеты.

Рэфэрат і ўспаміны пра Купалу й Коласа

Увечары ў нядзелю ў тэй-жа залі Беларускага Рэлігійна-Грамадзкага Цэнтру праф. Ант. Адамовіч прачытаў даклад пра Купала-Коласаўскае Стагодзьдзе — агляд пэрыяду 1882-1982 гадоў на Беларусі, характэрнай асаблівасьцяй якога было станаўленьне справы беларускага адраджэньня, найвыдатнейшымі выказвальнікамі якога сталіся Купала й Колас. Прэлегэнт спыніўся дэтальней на стаўленьні Янкі Купалы да савецкае ўлады й савецкае ўлады да Купалы й Коласа. Даклад быў вельмі цікавы, шмат хто з аўдыторыі выказваўся пасьля з захапленьнем пра яго. Спадзяёмся, што будзем мець нагоду азнаёміць зь ім чытачоў „Беларуса". Сп-ня Н. Орса падзялілася сваймі ўспамінамі пра сустрэчу зь Янкам Купалам у Маскве, калі йшчэ была 12-гадовай дзяўчынкай (Купала браў тады ўдзел у беларускім культурным жыцьці ў Маскве, памагаў арганізаваць там беларускі хор і гурток мастацкае самадзейнасьці).

За два гады — у Кліўленьдзе

На праведзеным таго-ж вечару супольным паседжаньні старшыняў было пастаноўлена, што наступная 16-ая Сустрэча Беларусаў Паўночнае Амэрыкі адбудзецца на „Полацку" ў Кліўленьдзе. Кліўлендцы ня пэўныя, ці ўдасца ім, але будуць рабіць усе намаганьні, каб да таго часу скончыць будаўніцтва залі на „Полацку". Пажадаем ім удачы ў гэтым, але адразу-ж скажам: з заляй „Полацак" ці безь яе, мы заўсёды радыя бываць там, любім „палачанаў" за іхную дружнасьць і гасьцінасьць. А тымчасам падзякуем працавітым і гэткім-жа гасьцінным ньюджэрзійцам, што ўпісалі слаўную старонку ў гісторыю Сустрэчаў Беларусаў Паўночнае Амэрыкі.

Я. З.

ПРАМОВА АЙЦА А. НАДСОНА

Дастойны Уладыка, спадар Старшыня і ўсе Дарагія мае!

Хачу прызнацца, што я прыехаў сюды, даехаў да Гальцэй Ін і чуць не завярнуў назад. Чаму? Там быў напіс: Welcome to Byelorussians of North America! А я з Эўропы, і ня ведаў, ці тут будзе для мяне „ўэлкам" ці не. (Сьмех у залі) Але мае сумлявальні трывалі вельмі коратка, бо як я ўвайшоў сюды, я адразу пабачыў, як мяне прынялі цёпла й сардэчна ўсе Беларусы, бо, дарагія мае, я папаў у сваю сям'ю. Хацеў сказаць „прыехаў да вас", але-ж мы ўсе Беларусы, дык я чуюся ў сябе. Бо дзе-б мы ні былі, мы перш-наперш Беларусы. Гэта тое, што нас сабрала сёньня тут.

Бязумоўна, мы жывём далёка ад нашай Бацькаўшчыны, многія з нас — ужо шмат гадоў — і ў розных краінах, у розных абставінах. Ёсьць розныя жыцьцёвыя патрэбы. Але, жывучы на эміграцыі, далёка ад Бацькаўшчыны, вельмі лёгка можа вытварыцца такая мэнтальнасьць месца: мы зачыняемся ў сваёй маленькай групе і здаецца нам, што нашыя справы, нашыя інтарэсы, нават нашыя сваркі робяцца, быццам, найважнейшыя, і мы думаем, што робім вялікую нацыянальную справу. У гэтым ёсьць небясьпека. І дзеля гэтага нам добра сустрэцца часам з розных краінаў разам, каб прыпомніць сабе, што мы — частка аднаго вялікага беларускага народу.

Калі мы — частка беларускага народу, дык нам трэба прыслухоўвацца, як жыве народ, што аддзелены ад нас, чым ён жыве, каб нам не застацца ізаляванымі. Ці там добра ці дрэнна, нам ведаць трэба. І мы павінны адчуваць, што найбольш патрэбнае для беларускага народу. І вось сяньня пры такой урачыстасьці, важна задаць сабе пытаньне, зрабіць сабе такі рахунак сумленьня: перш-наперш, што найбольш патрэбнае для беларускае справы, чаго нельга рабіць на Бацькаўшчыне? І спытаймася сябе: а ці-ж мы гэта робім, ці мы выконваем усё? Ці мы ня трацім нагоды? Гэта будзе наш нацыянальны рахунак сумленьня. Бо мы маем сілы, маем магчымасьці. Але ці мы ня трацім гэтых магчымасьцяў, ня трацім намарна сілаў?

Дык вось сёньня асабліва гэта важна, каб гэта адчуваць. Будучы сьвятаром, бязумоўна, я не хацеў-бы казаць тут казані. Але скажам адну рэч вельмі важную: мы тут усе і праваслаўныя і каталікі — хрысьціяне. Цяпер у нас на Бацькаўшчыне вельмі цяжка быць хрысьціянінам, вельмі цяжка практыкаваць нашую рэлігію. Шмат маладых ня маюць магчымасьці нават пазнаць нашую рэлігію. Дык нам, як хрысьціянам, трэба маліцца падвойна: за Бацькаўшчыну і за тых, якія церпяць, якія ня могуць маліцца, якія ня могуць пазнаць веры і прыйсьці да Бога, таму што ім у моц абставінаў гэта немагчыма.

Калі мы кажам „Ойчы наш", ці мы думаем пра гэтыя словы — чаму мы кажам „Ойча наш" — ня „Ойча мой", ня „Ойча твой", але „Ойча наш"? Айцец наш нябесны Бог — і мой, і твой, і яго, і яе — усіх нас. Значыцца, мы — адна сям'я, мы — дзеці аднаго Айца Нябеснага. А ці мы захоўваемся такім чынам? Ці мы думаем пра гэта, — што мы, як дзеці Айца Нябеснага, — сябры адной сям'і? Вельмі важна мець гэтае паняцьце і рабіць, каб якраз мы жылі адной сям'ёй, што мы ўсе — браты, дзеці адной Божай сям'і.

Сёньня ў нас вялікая ўрачыстасьць: мы сьвяткуем стагадовы юбілей нашых вялікіх Песьняроў — Купалы й Коласа. Але Купала й Колас ня былі першымі. Былі й да іх людзі, якія, як той Іван Хрысьціцель, што прыгатаваў прыход Хрыста, рыхтавалі прыход Купалы й Коласа. Былі браты Іван і Антон Луцкевічы, Уласаў, Ядзьвігін Ш. ды іншыя. Часамі мы ня думаем пра іх, бо яны таксама, быццам адыйшлі ўбок, даўшы месца волатам. Шкада, што тут няма прафэсара Адамовіча сярод нас. Мы павінны быць яму вельмі ўдзячныя за тое, што ў апошніх нумарох „Беларуса" ён прыпомніў нам аб адным такім чалавеку, выдатным чалавеку, які падрыхтаваў грунт для прыходу Купалы й Коласа — аб Івану Луцкевічу. Спадзёмся, што ў хуткім часе паявяцца й іншыя падобныя артыкулы, каб нам прыпомніць аб тых людзях.

Дык Купала й Колас прыйшлі пасьля ўжо, на грунт узрыхтаваны, але адразу яны выйшлі наперад і занялі перадавое месца. Купала са сваім магутным талентам стаўся адразу правадыром беларускага народу, ягоным трыбунам, які выказваў найглыбейшыя запаветныя імкненьні ўсяго народу, стаўся нашым духовым правадыром. Якуб Колас са сваім веданьнем жыцьця народнага апісаў гэтае жыцьцё, даў нам вобраз усяго, чым і як жыве Беларус, даў вобраз душы ягонай.

І яны падзялілі таксама лёс Беларусі. Калі Беларусь уздымалася, яны былі ведамыя, калі пасьля зламалі Беларусь, і іх зламалі. Апошнія гады іх былі цяжкія.

Дык вось возьмем зь іх прыклад службы народу. Яны ўсё аддалі Беларусі — не патое, каб сабе славу здабыць, але яны былі ўдзячныя народу за тое, што ён ім даў, за тое, што былі Беларусамі.

І калі ўзяць прыклад вялікага расейскага паэты Пушкіна і, скажам, Купалы. Пушкін, насьледуючы клясычных паэтаў, напісаў ведамы верш: „Я памятник воздвиг себе нерукотворный, к нему не зарастет народная тропа". Ён ведаў сабе цану. Ён спадзяваўся на ўдзячнасьць свайго расейскага народу за тое, што ён зрабіў. Купала ў адным із сваіх апошніх амаль вершаў, перад тым як яго зламалі, напісаў, што ён не чакаў помніка, не чакаў удзячнасьці, але затое пісаў: „Я адплаціў народу, чым моц мая змагла, зваў з путаў на свабоду, зваў зь цемры да сьвятла". А Колас спа-

(Заканчэньне на бач. 3-й)

Банкет Сустрэчы. Прамаўляе праф. Дж. Дынглі

(Усе здымкі з Сустрэчы А. Сільвановіча)

„Васілёк" выконвае беларускі народны танец

Багаслужба ў царкве Жыровіцкае Маці Божае ў Гайлэнд Парку

Па багаслужбе перад царквой

Абед у падцаркоўнай залі

"ЯК ДУХ ЗМАГАНЬНЯ БЕЛАРУСІ"

(ДА 100-Х УГОДКАЎ НАРАДЖЭНЬНЯ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА)

(Канец. Пачатак і працяг у нумарох 294-5, 296, 297, 298, 299, 300, 301-2)

Іван Луцкевіч памёр 20 жніўня 1919 г., меўшы ўсяго 38 год, у санаторыі каля гор. Закапанэ, у По-

Партрэт Івана Луцкевіча работы мастака Алеся Марачкіна — адзін з экспанатаў выстаўкі ў Менску ў ліпені сёлета, прысьвечанай юбілею Я. Купалы й Я Коласа

льшчы, і быў пахаваны на могілках таго гораду. Аднак на магіле ягонай ня быў пастаўлены трывалы помнік, у гадох завірухі 2-е сусьветнае вайны яна была разбураная, і цяпер на тым месцы пахаваная нейкая Каміля Заліньска.

На канчатак застаецца спыніцца на тэй дыскусіі, што прайшла ў беластоцкай газэце „Ніва" ў сувязі зь юбілеем Івана Луцкевіча. У дыскусіі гэтай былі выказаныя ды ў бальшыні адпаведна высьветленыя некаторыя сумляваньні што да фактычнага боку дзейнасьці Івана Луцкевіча. Не бяз пэўнай рацыі адзначалася некаторая, сказаць-бы, „братняя" тэндэнцыйнасьць Антона Луцкевіча, ягонае, як было кінута адным з удзельнікаў дыскусіі, „жаданьне ствараць у васобе брата Івана ,патрыярха' адраджэнскага руху, яго пачынальніка...". Аднак кінутае тут-жа абвінавачаньне ў „падтасоўваньні" Антонам дзеля гэтага пэўных датаў наўдачу ці можна прызнаць поўнасьцяй справядлівым: як было зазначана на сваім месцы, хоць і да прыбыцьця братоў Луцкевічаў у Пецярбург у 1903 г. там ад 1902 г. былі спробы зарганізаваць „Кружок" аматараў беларушчыны, а далей і „Беларускую Рэвалюцыйную Партыю", але толькі з прычыненьнем да гэтых спробаў Івана Луцкевіча суполы „кружок" стаўся „Кругам прасьветы й культуры беларускай", „Беларуская Рэвалюцыйная Партыя" — „Беларускай Рэвалюцыйнай", а неўзабаве й „Сацыялістычнай Грамадой".

Дык хоць Івана Луцкевіча й ня было пры паўстаньні гэтых спробаў, запраўдным пачынальнікам актыўнай і плённай дзейнасьці гэных арганізацыяў яго ўсё-ж прызнаць трэба.

Нельга таксама ня ўзяць на ўвагу таго, што Антон Луцкевіч у прадмове да свае брашуры „За дваццаць пяць гадоў (1903-1928)" сам засьцярогся: „Седзючы ў вастрозе, ня маючы ніякіх пісаных ці друкаваных матар'ялаў, магу апіраццa толькі на сваёй памяці ды запісаць тое, што ў ёй — пэўна-ж, дужа неідэальна — захавалася". Дык і не такі ўжо дзіў, што даты, ня зьвязаныя з мамэнтамі асабістага дазнаньня павыпадалі з тае памяці.

Патрабуе асобнага асаблівага высьвятленьня справа прыпісванага Івану Луцкевічу артыкулу ў нямецкай мове пра Беларусь, выдрукаванага ў вадным часапісе, што выходзіў у Вене ў 1904 г., калі Іван Луцкевіч быў там.

Ужо ў беластоцкай дыскусіі было добра высьветлена, што артыкул гэты зьявіўся ў часапісе Ruthenische Revue, а ня Ukrainische (ці Ruthenische) Rundschau (у № 19 гэтага паўмесячнага часапісу за першую палавіну кастрычніка 1904 г., на бб. 533-538). Нямецкі загаловак артыкулу "Das totgesagte Weissrussland" у беластоцкай дыскусіі быў перакладзены як „прыгавораная да сьмерці Беларусь". На самой-жа рэчы „прыгавораная да сьмерці Беларусь" панямецку было-б "Das zum Tode verurteilte Weissrussland", а "Das totgesagte Weissrussland" — гэта „Мяртвою абвешчаная Беларусь" (totgesagt літаральна значыць: той, пра якога толькі сказана — gesagt, абвешчана, што ён tot — мяртвы, тымчасам, як ён можа яшчэ й жывы); між іншага, чатыры гады па тым Янка Купала ў вершы 1908 г. „Беларушчына" (дарэчы, перадрукаваным у нашым „Беларусе" ў папярэднім нумары) казаў зусім падобна пра Беларушчыну, значыцца — моўную Беларусь: „І дзялілі цябе, усімі мерамі мерылі, — што памерла ўжо ты — не адзін так казаў чалавек" — і далей: „Як жыла і жывеш, будзеш жыць, Беларушчына"; аўтар артыкулу ў Ruthenische Revue мусіў добра ведаць жывую нямецкую мову — выраз "totgesagt" проста не знайсьці ў папулярных падручных слоўніках гэтае мовы. Дык дыскусія вакол „пэсымістычнасьці" гэтага загалоўку паўстала проста зь незразуменьня яго.

Аўтарам артыкулу быў паданы „Гэб. Палісандэр", і ў дужках было дадзена „Слуцк". Ужо ў першым сказе артыкулу аўтар кажа пра Беларусаў як пра сваіх суродзічаў (Konnationalen). Але Беларуса з прозьвішчам „Палісандэр" (ці ў нямецкай вымове — Палізандэр) знайсьці нельга, гэта выразна пэўданім. Што да прозьвішчнае часткі гэтага пэўданіму — „Палісандэр", дык хоць і ня шырака, але ведамае трапічнае дрэва палісандэр, якое даўней вельмі ўжывалі, дый цяпер яшчэ ўжываюць пры вырабе дарагое мэблі, і слова гэтае, пэўна-ж, магло быць знанае антыкварy Івану Луцкевічу ,хоць, ведама, адно гэта ня можа быць сьветчаньнем на карысьць ягонага аўтарства артыкулу.

Паданая-ж у скароце „Гэб." іменная частка пэўданіму не паддаецца расшыфраваньню — ані беларускага, ані нямецкага імя, якое пачыналася-б з „Гэб", знайсьці нельга, гэта хіба пачатак нейкага, але цяжка сказаць якога, слова зь нейкім самастойным значэньнем, як і „палісандэр" прозьвішчнае часткі. Дадатак-жа ў дужках „Слуцк" ня можа быць сьветчаньнем ані за ані супраць Луцкевічавага аўтарства — тут, відаць, барждзяй камуфляж, як і ў пэўданіме: знайсьці нейкага Беларуса, які мог-бы быць аўтарам артыкулу й жыў-бы ў Слуцку, проста немагчыма. Нарэшце, што да самога зьместу артыкулу, дык хоць нейкага невераgоднага для Івана Луцкевіча „пэсымізму", які сьветчыў-бы супраць ягонага аўтарства, у ім, як ужо сказана, і ня відаць, але названьне Беларусаў „народзікам" (ein Völklein) на пачатку яго магло-б быць некаторым сьветчаньнем падобнага парадку супраць таго аўтарства.

Наагул, найпраўдападабнейшым выдаецца дапусьціць нейкі закамуфляваны ўдзел Івана Луцкевіча ў напісаньні артыкулу — можа пісаўся гэты артыкул некім іншым зь ягоных словаў, і „пад яго", калі так сказаць, а ня ім самым.

Ані ў беластоцкай дыскусіі, ані, здаецца, дзе-небудзь яшчэ, дасюль ня згадвалася, што артыкул „Палісандэра" зьявіўся й паангельску — у часапісе The Anglo-Russian за сьнежань 1904 г. (бб. 875-6) пад загалоўкам The White-Russians. A Nation driven back into the Middle Ages under Muscovite rule (Беларусы. Нацыя, адкінутая назад у Сярэднія Вякі пад маскальскім панаваньнем) — гэты ангельскі тэкст адшукаў ня гэтак даўно др. В. Кіпель.

У ўступной нататцы ад рэдактара, які зазначае, што сам ён „народжаны і ўзгадаваны сярод Беларусаў і можа пацьвердзіць сьветчаньне аўтара", сказана, што артыкул „перакладзены й крыху скандэнсаваны „з Ruthenische Revue" (пры тэй „кандэнсацыі цалкам апушчаныя першыя тры абзацы нямецкага тэксту, у якіх давалася супастава Беларусаў з Украінцамі; апушчаны даўгі перадапошні абзац, у якім падаваліся некаторыя дадзеныя пра „разьвіцьцё" беларускае літаратуры й нацыянальнае адраджэньне беларускага народу ў 40-х, 50-х і 60-х гадох мінулага стагодзьдзя — называўся канкрэтна адно Марцінкевіч, ягоны пераклад „Пана Тадэвуша" й „Сялянка", агульна згадвалася пра зьяўленьне ў вапошнім дзесяцігодзьдзі XIX веку „20-30 нелегальных публікацыяў" часткава кірыліцаю, часткава лацінкаю, а таксама этнаграфічных зборнікаў", былі таксама апушчаныя й некаторыя паасобныя сказы ў іншых абзацах).

Плякат з партрэтам Івана Луцкевіча работы мастака Крукоўскага да 100-годзьдзя ад нараджэньня І. Луцкевіча (1981 г.)

Артыкул „Палісандэра" — гэта першая грунтоўная інфармацыя пра Беларусь і Беларусаў, якая зьявілася ў заходняэўрапейскіх мовах, а выйшла выразна з колаў беларускага нацыянальнага руху яшчэ ў 1904 г., перад рэвалюцыяй 1905 году. Тут упяршыню падаваліся факты й лікі пра нацыянальны, сацыяльны, культурны й веравызнальны стан Беларусаў у гістарычным разрэзе.

Хочацца адзначыць таксама пару дэталяў, паданых тут упяршыню — прыкладам, зазначэньне, што Беларусам шкодзіць гэты іхны нацыянальны назоў, дзякуючы якому іх часта ўважаюць за разнавіднасьць тых-жа „Русаў" — Расейцаў; трапная спасьцярога, што беларускі народ „мае, дзякуючы стагоднаму панаваньню белых цароў, меншы лік школаў, як меў ён у XVI стагодзьдзі", а таксама цікавае паведамленьне, што ў часе расейска-японскай вайны „сярод народу пашыраліся чуткі, што паны, жыды і ўсе каталікі пастачаюць грошы, порах і харчы Японцам; што, калі Японцы пераможуць, за іхнай дапамогаю будзе йзноў уведзены прыгон. Таму абавязак кожнага селяніна складаць ахвяры на карысьць дабраахвотнага флёту й Чырвонага Крыжа, ды ўсіх падазроных асобаў, як агітатараў супраць вайны, удаваць уладам... Некаторыя сяляне затрымвалі звычайных турыстых як японскіх шпіёнаў, зьвязвалі іх і перадавалі турэмным уладам...". Дык выходзіць, што падобная практыка савецкіх уладаў у часе вайны не станавіла сабою нічога новага...

Ант. Адамовіч

СТАРШЫНЯ РАДЫ БНР ВІТАЕ 15-УЮ СУСТРЭЧУ

ДАРАГІЯ СУРОДЗІЧЫ!

Вітаю Вас на 15-ай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ды жадаю поўнай удачы Сустрэчы ды памысьнасьці й шчасьця ўсім яе ўдзельнікам.

Прыкра мне, што з агляду на сваё самапачуцьцё не магу быць разам з Вамі.

Прыпамінаецца мне Першая Сустрэча Беларусаў Паўночнае Амэрыкі на Купальле ў 1952 годзе ў Канадзе, над ракой Вэлянд каля вадападу Ніягары. Тады шматлікія з нас упяршыню йзноў спаткаліся пасьля даўгой разлукі, спрычыненай падзеямі Другой сусьветнай вайны.

Тады мы адзначалі 70-ыя ўгодкі ад нараджэньня Янкі Купалы й 10-ыя ад ягонай трагічнай сьмерці. Я меў даклад пра значэньне Купалы ў грамадзкім жыцьці, а ўвечары пры вогнішчы, наша моладзь пускала па рацэ купальскія вянкі й пяяла беларускія песьні...

30 год прайшло з таго часу й дзякаваць Богу мы жывыя й чынныя, як жывое й чыннае беларускае грамадзтва ды Беларускі Вызвольны Рух.

Дай-жа нам, Божа, сілаў і вытрываласьці ў змаганьні за вызваленьне нашай Дарагой Бацькаўшчыны-Беларусі!

Жыве Беларуская Народная Рэспубліка!
Жыве Беларускі Народ ў змаганьні!

Бэры, Канада, 23 жніўня 1982 г.

Вінцэнт Жук-Грышкевіч
Старшыня
Рады Беларускае Народнае Рэспублікі

БЕЛАРУСКАЯ ДЭЛЕГАЦЫЯ У БЕЛЫМ ДОМЕ

19 ліпеня сёлета Прэзыдэнт Рэйган падпісаў у Белым Доме праклямацыю, якая абвяшчала тыдзень 18-25 ліпеня Тыднем Паняволеных Народаў. Як ведама, Тыдзень Паняволеных Народаў ,у моц пастановы Кангрэсу ЗША, адзначаецца ад 1959 году. Аднак сёлета абвешчаньне Тыдня было праведзенае ўпяршыню на публічнай цырымоніі ў Белым Доме.

На ўрачыстасьць былі запрошаныя прадстаўнікі паняволеных народаў, у тым ліку й беларускія. Др. Вітаўт Кіпель і інж. Васіль Мельяновіч прадстаўлялі Фэдэрацыю Беларускіх Рэспубліканскіх Клюбаў ды Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне. Па ўрачыстасьці падпісаньня праклямацыі адбылося ў Белым Доме прыняцьцё гасьцей.

Беларускія прадстаўнікі правялі ў Вашынгтоне таксама шэраг гутарак у галоўнай кватэры Рэспубліканскае партыі, у „Голасе Амэрыкі" ды зь некаторымі сэнатарамі ў справах сёньняшняе нацыянальнае палітыкі савецкае ўлады на Беларусі.

Др. В. Кіпель і інж. В. Мельяновіч у Белым Доме

ПАСТАНОВА АБ СКЛІКАНЬНІ САБОРУ БАПЦ

Дарадчая Камісія пры Архіепіскапу Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы Мікалаю на сваім паседжаньні 5 верасьня сёлета прыняла аднагалосна гэткую пастанову: „У сувязі з крытычным палажэньнем БАПЦ Дарадчая Камісія пры Архіепіскапу БАПЦ Мікалаю просіць Архіепіскапа Мікалая склікаць Сабор БАПЦ, каб разгледзець і вырашыць праблемы Царквы ды аднавіць нармальнае царкоўнае жыцьцё. Скліканьне Сабору — справа вельмі пільная й таму Камісія радзіць склікаць Сабор, калі магчыма, у травені 1983 году".

ПРАМОВА АЙЦА А. НАДСОНА

(Заканчэньне з 2-й бач.)

кайней, цішэй гаварыў аб любові да свайго краю: „О, родны кут, як ты мне мілы, забыць цябе ня маю сілы".

І вось тым яны нам дарагія: сваёй сьціпласьцю — аддалі ўсё Беларусі, не чакаючы нічога.

Сёньня іхныя імёны выкарыстоўваюць для іншых мэтаў, тыя, якія кіруюць цяпер у Беларусі. Яны выпаражнілі Купалу й Коласа, пакінуўшы толькі, так сказаўшы, вонкавую абалонку і напоўнілі сваім зьместам. Ім непатрэбныя былі Купала й Колас, ім патрэбныя былі іхныя прозьвішчы, каб выкарыстаць для сваіх мэтаў. І мэты гэныя, бязумоўна, зусім не беларускія.

Дык вось наша заданьне сёньня жывых у свабодным краі — а вы тут жывяце ў свабодным амэрыканскім краі — даць вобраз сапраўднага Купалы й сапраўднага Коласа — тых, якія дарагія нашаму сэрца.

Хачу скончыць крышку можа на іншы лад. Гаварыў тут пра гэта праф. Бэрд таксама. Я прыяжджаю ўжо трэйці раз у Амэрыку, і кожны раз бачу зьмены, і зьмены ня ўсе на лепшае — сумныя зьмены. Шмат тых людзей, якіх я ведаў і любіў, сярод нас няма. Мне на думку прыходзіць адразу былы рэдактар газэты „Беларус" др. Станіслаў Станкевіч. Іншыя людзі старэюць, хвараюць, адыходзяць. У нас у Англіі была таксама цяжкая страта: мы страцілі вялікага чалавека, Біскупа Часлава Сіповіча.

Тым ня менш, бачыце, гэта людзкое. Мы разумеем гэта. Нам шкада гэтых людзей, але мы таксама павінны браць зь іх прыклад, бо яны былі прыкладам служэньня свайму народу. Яны аддалі ўсё, яны гарэлі любоўю да свайго народу і яны згарэлі, магчыма, некатрыя зь іх хутчэй як трэба — як той зьніч, што гарыць хутка й згарае.

Дык возьмем зь іх прыклад і будзем прадаўжаць далей тую самую працу, якую яны рабілі.

Сёньня хачу пажадаць удзельнікам і ўдзельніцам гэтае Сустрэчы ня толькі плённае працы, але й глыбейшага ўсьведамленьня нашага адзінства ды разуменьня таго, што ад нас вымагаецца, бо гэта вельмі важна.

Мяне прасілі перадаць прывітаньні Беларусы з Англіі: старшыня Згуртаваньня Беларусаў у Вялікабрытаніі сп. Міхалюк, ад Беларускага Дапамаговага Фонду, і сам вітаю ад імя Беларускае Бібліятэкі. Аб Бібліятэцы пагавару пасьля. А цяпер толькі хачу пажадаць плённай працы гэтай Сустрэчы.

„ДОБРАЯ БЫЛА СУСТРЭЧА!"

(Успамін пра Янку Купалу)

Гэты кароткі сказ паўтараецца пры розных нагодах: у сям'і, пры сустрэчах з суродзічамі або й з чужынцамі, у карэспандэнцыях і будзе паўтарацца даўжэйшы час.

Пра нашую 15-ю Сустрэчу і ейную ўдачу паінфармуюць чытачоў ейныя арганізатары, карэспандэнты. Есьць пра што пісаць, і трэба зафіксаваць яе акуратна у прэсе, каб памяць пра яе жыла.

Сустрэча была прысьвечаная пісьменьнікам-паэтам Янку Купалу й Якубу Коласу. На адным пункце праграмы Сустрэчы хачу спыніцца — на Янку Купалу.

Выдатна апрацаваў рэфэрат пра Янку Купалу праф. Ант. Адамовіч, выдатна яго нам з памяці пераказаў, аздобіўшы цытатамі Купалавых вершаў.

З захапленьнем ўспрынялі слухачы той рэфэрат.

Неспадзеўкай было аднак для мяне (ды хіба й для іншых), што з такога вялікага ліку прысутных не знайшлося (за вынятнам аднае спадарыні) нікога больш, хто-б сказаў слова пра Янка Купалу, як пра Чалавек — жывога чалавека, зь якім сустрэўся, гаварыў, сьлед якога застаўся ў памяці на ўсё жыцьцё.

Ніякавата я сябе адчувала — я-ж магла-б падрыхтаваць слова-ўспамін, а выступіць экспромтам не адважылася. Дый час быў позьні, слухачы перамучаныя.

Але, як кажа прымаўка, „лепш позна, як ніколі". Дык вось я і наважылася падзяліцца ўспамінамі пра сустрэчу з паэтам Янкам Купалам.

Гэта быў год 1940, час — канец лістапада, месца — Наваградак.

А здарылася тая сустрэча неспадзявана, як у казцы.

Звоніць тэлефон, бяру трубку й чую мужчынскі голас: „Гаворыць Янка Купала, я хачу сустрэцца з Станіславам Станкевічам".

Я сумелася ад зьдзіўленьня, але трубку трымаю, трэба-ж нешта сказаць у вадказ, а ў галаве адразу думка: як-жа й мне на тую сустрэчу ўпрасіцца? „Станкевіча няма у хаце, — адказваю, — але ён напэўна з радасьцяй захоча спаткацца. А ці я магу таксама?" — голас мой заламаўся. Чую Купала адказвае: „Чакаю вас абаіх у хатцы Адама Міцкевіча". „Дзякую", — паспелася я сказаць, можа было яно й запозна — ня ведаю.

Малая тая хатка — Палякі называлі яе „домэк Адама Міцкевіча", а афіцыйны назоў быў „Музэй, прысьвечаны Адаму Міцкевічу". Наведала яго пару разоў, месца не адпаведнае, уціснуўся ён паміж гандлярскіх крамак, шумных і брудных.

Напэўна вам цікава даведацца: чаму, зь якое прычыны наважыў спаткацца найвялікшы беларускі паэт з Станіславам Станкевічам? Прычына была звычайная: паміж кніжак у тэй „хатцы А. Міцкевіча" знайшоў Купала кнігу, якая моцна яго зацікавіла. Кніга была аўтарства Станіслава Станкевіча, у польскай мове, пад загалоўкам "Pierwiastki białoruskie w polskiej poezji romantycznej". Відавочна, яна яго зацікавіла, адчуў патрэбу спаткацца з аўтарам. Наведаў Купала тую хатку не адзін, але, як пазьней мы пабачылі, зь нейкім „спадарожнікам".

Вось мы ўжо у тэй хатцы і ўглядаемся ў „дзядзьку Купалу", як назваў яго адразу Стась, а ён усьміхаецца. Аздабляе твар ягоны такая цёплая ўсьмешка. Вітаемся, знаёмімся. У тэй хатцы быў яшчэ й той чалавек — высокі мужчына з быстрымі цікаўнымі вачыма. „Гэта мой спадарожнік", — ціхім голасам прамовіў Купала. Нам ня цяжка было здагадацца, што гэта той „казённы ахоўнік".

Пачынаецца дыскусія пра кнігу Стася, на ёй канцэнтруецца ўся ўвага. Пасьля пераходзім і на прыватныя тэмы, а першым пытаньнем Я. Купалы было: „Ці ня будзеце вы далёкімі сваякамі маёй жонкі? Яна мае тое-ж прозьвішча". На адмоўны адказ заразгаваў усьміхнуўшыся: „Нічога, я ўсяроўна ўжо залічыў вас у сваякі". І ўвесь далейшы час ажыўлена, дасьціпна жартаваў.

Стася пачала дэнэрваваць прысутнасьць таго „ахоўніка". Праўда, чалавек той у гутарку ня ўмешваўся, але ўважна прыслухоўваўся. Стась запрапанаваў наведаць блізкі рэстаран, гаспадар якога быў нашым знаёмым. Пайшлі, а за намі і Купалаў „спадарожнік". „Не паскупецеся з напіткамі, — шапнуў Купала, — трэба выэлімінаваць сьветку". Зь пітва той незнаёмы выбраў гарэлку, мы пілі віно. Гарэлка зрабіла сваё і ў хуткім часе мы яго ўклалі на канапу ў суседнім пакоі, і ён заснуў.

Тады пачалася цікавая шчырая размова.

У савецкім друку характэразывалі ціраз Янку Купалу, як маўклівага, замкнёнага ў сабе чалавека. З намі-ж гутарыў зусім іншы Купала: гаваркі, ўзбуджаны энтузіяст. Усе дэталі нашага жыцьця ў Наваградку яго цікавілі, асабліва цікавіўся беларускім маладым пакаленьнем — моладзьдзю.

Даведаўся ад Стася і пра выклікі яго у НКВД на допыты, пра зьдзек на допытах ды іншыя мэтады тэрору. Нешта падобнае расказаў і Купала: і яго выклікалі на допыты ў НКВД і яго перасьледавалі, што ў адчаі прабаваў скончыць самагубствам. Доўга сядзелі ў тым зацішным рэстаране, гутарка вялася адкрыта й шчыра. І нарадзіўся поўны ўзаемны давер. „Тыя допыты, тое трактаваньне, — казаў Купала, — забівалі ахвоту да творчай працы. Чакалі ад мяне панэгірыкаў. Мэтады іхныя зьнеахвочвалі навет да жыцьця. А перад жонкаю ўсё прыхоўваю, маўчу, шкадую яе". А за нейкі час выбачаецца. „Даруйце, што пажаліўся, лягчэй стала, як падзяліўся з вамі сваімі пакутамі". І пасьля: „Я рады, што вас спаткаў. Лягчэй мне будзе пераносіць цяжкі час, што мяне яшчэ чакае".

Час мінаў, выглянуў з другога пакою „спадарожнік", праспаўся, быў задаволены, напіўся з намі кавы.

А Купала ўсё меў новыя тэмы-пытаньні: папрасіў мяне расказаць пра сябе. Я сканфузілася. Але-ж нешта трэба было сказаць: „Я звычайная настаўніца польскай гімназіі,—пачала я,—люблю вучняў, вучаніц, знаходжу сьцежку да іх. Мне вучні давяраюць свае праблемы". Расказала, як перахоўвала дзяцей (ціраз у сваёй хаце), ды не я адна гэта рабіла, былі добрыя людзі. Чырвоная армія („вызвольнікі", як яны сябе называлі) наводзіла парадак, вывозячы эшалонамі на пакуты з роднае хаты насельніцтва, галоўна інтэлігенцыю, як „ворагаў народу": цэлымі сем'ямі, зь дзецьмі. Дзяцей перахоўвалі на просьбу бацькоў, шмат каго выратавалі ад зьгубы. Прапанавалі мне перайсьці у расейскую гімназію, не пайшла, засталася зь недабіткамі школы.

Слухаў уважна Я. Купала, працягнуў да мяне руку ды пацалаваў маю.

Прыйшоў час і на разьвітаньне. Як самыя блізкія сваякі, разьвіталіся — „вось і пазнаў я вас абаіх глыбей, мае дараженькія".

Я старалася стрымаць сьлёзы, што спылалі з вачэй, глянула на дзядзьку Купалу, ён выцірае незаметку хустачкай вочы.

„Даўно так добра ня чуўся, так лёгка, як сяньня. Я рады, што сустрэўся з вамі. Ці пабачымся яшчэ калі, невядома. Буду памятаць вас, дарагія прыяцелі".

Абдымкам і пацалункам разьвіталіся.

Зінаіда Станкевіч

Анатоль Цярошка

***

Калі паходжаньнем
хто папракне мяне,
Калі слых яго рэжа
мая беларуская мова,
Я не пачну зь ім спрэчкі,
не,
Міма вушэй прапушчу
яго кожнае слова.

Гукі роднае мовы
я ад маці ўсмактаў,
Сэрца музыку
іх памнажала.
Я да краю любоў
у гэных гуках спазнаў,
Калыханкаю-гуляю маці
мяне спавівала.

Мне саромецца продкаў
сэнсу няма,
Не зладзеі яны
й ня каты.
Тут асelі спрадвечна
яны не здарма,
Бо прывольле Палесься
вакол мае роднае хаты.

Мы спакойны й нат
флегматычны часам.
Нас ня лёгка
крануць за жывое.
Але здарыцца можа,
што ўсё калясом
Завіхурыцца. Калі наша цярплівасьць разьліецца магутнай ракою.

Беларус, не саромейся
мовы свае.
Яна праз вякі
чысьціню захавала.
Яна маткаю мовам суседнім
стае:
Зь яе руская мова
калісьці паўстала.

Прыйдзе час, як асьвета
ўсіх захлыне,
Як бянтэжыцца мовы й сябе
перастанем.
І тады ,мой суродзіч,
павер мне,
Мы другімі ў вачах сьвету
паўстанем.
. . . .
Калі-ж маёй беларускасьцю
хто папракне мяне,
Калі слых яго рэжа
мая беларуская мова,
Я не прапушчу гэта міма вушэй,
не,
Я знайду для яго
адпаведнае слова.

Мінск, 1962 г.
ЗША, 1981 г.

ЗЬ ВЕРШАЎ МІХАСЯ ЯРЭМІЧА

Адзінота

Адзінота, прыяцелька мілая!
Я з Табой, як зь сястрою, жыву —
Буду верны Табе да магілы я,
Да якой у натоўпе брыду...
Цішынёю мяне Ты пакоіш
І жыцьцёвыя раны гоіш.
Адзінота, цудоўны бальзам,
Я Цябе за нішто не аддам!
Адзінота, Ты верная служка,
Ты мяне не пакінь, не ўцячы!
Рана бачу Твой сьлед на падушцы -
Мне ня сьпіцца з Табою ўначы...
Ты дзяцінства маё спамінала...
Плянавала наступны дзень...
Ты са мной ўсё жыцьцё гаварыла
Неадступна і верна, як цень!

Брусэль ,ноч, 16. 2. 81 г.

Брату

Шэпт стоптанай травы
Ты чуў калі, скажы?
Калі брата клалі ў магілу,
Калі Маму на могілкі нясьлі,
Калі Тата сьвет пакінуў...

Я чуў гэты шэпт таптанай травы!
Шэпт паміраючай травы
Я чуў на мяжы,
Што наш сьвет разьдзяліла...

Дзеля гэтай мяжы
Не адзін з нас загінуў,
Альбо родную хату пакінуў!
Шэпт растучай на магілах травы
Нас яшчэ не пакінуў...

Брусэль, 5. 5. 80 г.

На народную тэму

Гляджу — бяжыць мая доля
Сярод чыстага поля...
Хацеў яе затрымаць,
Ды нядоля каленьмі налегла
Й не дае мне ўставаць!

Прытаіўся, нібыта паконан,
І тайком напружваю сілы...
Хутка будзе мой вораг
Ланцугамі закован —
Хутка будзе нядолі магіла!

Брусэль, 18. 5. 80 г.

Калі ласка, прысылайце ў рэдакцыю „Беларуса" выразкі зь мясцовага друку пра Беларусь або людзей беларускага паходжаньня, каб пападаць пра гэта да агульнага ведама.

КУПАЛАЎСКІ ЮБІЛЕЙ З САМАВАРАМІ ДЫ ПЕСЬНЯЙ „Я ЛЮБЛЮ ТЕБЯ, РОССИЯ"

Чытач падумае, што нехта з глузду зьехаў, ці мо гэта наўдалы, бязгустоўны жарт. Але тут — ні тое і ні другое, а запраўднасьць. Дакладна гэтымі атрыбутамі і адзначаўся ў Араў Парку ў штаце Нью Ёрк стагадовы юбілей вялікага беларускага песьняра 1-га жнівеня сёлета.

Сваім часам мне давялося апісаць адчыненьне помніка Янку Купалу ў тым-жа Араў Парку пад гукі „Яблычка" („Беларус" № 196, 1973). Загаловак той перадаваў зьмест падзеі. Падобна-ж і сяньняшні загаловак адлюстроўвае сёлетнюю падзею. І, як той казаў, з пэрспэктывы часу, гэнае „Яблычка" было толькі кветачкай, яблычка-кветачка, а ягадкі былі яшчэ наперадзе. Ягадкі былі запашаныя да сьвяткаваньня купалаўскага юбілею.

Рыхтавацца да юбілею араўпаркаўцы пачалі рэклямай у газэце „Русский Голос" пару месяцаў наперад. Рэклямавалася гэтая падзея, заплянаваная на 1 жнівеня, як „Русско-белорусский день — 1 августа (столетие со дня рождения Янки Купалы)". Аднак, відаць, для большае ўрачыстасьці, падзея ў дзень сьвяткаваньня ператварылася ў патройны юбілей: 1. 65-цігодзьдзе газэты „Русский Голос"; 2. стагодзьдзе ад дня нараджэньня Янкі Купалы; ды 3. сьвята дружбы расейскага й беларускага народаў.

Патройны юбілей пачаўся ўскладаньнем вянкоў ля помнікаў Пушкіна , Шэўчэнкі й Уітмана, ну і (добра, што не забыліся) Янкі Купалы. Потым пачалася ўрачыстая частка: прамаўлялі Украінцы, прадстаўнікі „русской общественности" ды першы заступнік галоўнага рэдактара маскоўскае „Литературной Газэты" Ю. П. Ізюмаў. Гэты апошні, у адзначэньне пашаны да газэты „Русский Голос" падараваў рэдактару гэтае газэты тульскі самавар. Затым ішлі прамовы аб дружбе з расейскім народам ды канцэрт, які пачаўся песьняй „Я люблю тебя, Россия". Далей пяяліся „Калинка", „Коробейники" і г.д. Энтузіястычна быў праведзены збор грошай на „Русский Голос" ды надкрэсьленая роля гэтае газэты для „рускае эміграцыі".

Вось гэтак і сьвяткавалася. А чытач напэўна сьпытаецца: а дзе-ж адзначэньне купалаўскага юбілею? Вось-жа было й гэткае: у аўдыторыі знайшлося пару працаўнікоў зь беларускае савецкае місіі ў Нью Ёрку. Іх і паклікалі сказаць пару беларускіх вершыкаў. Ну, а ведама-ж, што зь беларускай мовай у „беларускай" місіі цяжкавата (у місіі беларускае мовы ніхто і ня ўжывае і ня ведае), дык давялося неяк гаварыць жаргонам: расейска-беларускім з ангельскай прымешкай для стварэньня ўражаньня інтэрнацыянальнасьці.

Вось гэтак адзначаўся у Араў Парку купалаўскі юбілей. Ці-ж гэта ня ягадкі? Калі яшчэ раней хоць для формы запрашаліся дэлегаты з БССР, дык цяпер і гэтага не патурбаваліся зрабіць, непатрэбная была нават і форма. І зьведзены быў гэты „юбілей" да таннае расейскае эстрады, калі не сказаць насьмешкі.

В. Зубкоўскі

ДОКТАР АННА ЗАНЬКО

У чырвені сёлета сп-чна Анна Занько, дачка Ануфрыя й Софіі, закончыла мэдычны факультэт унівэрсытэту ў гор. Бірмінгаме (Ангельшчына) з тытулам доктара мэдыцыны. Яшчэ як Анна была студэнткай, унівэрсытэт запрапанаваў ёй, каб яна брала спэцыяльны, цяжэйшы курс (Honours Degree).

Анна гэты курс узяла й здала ўсе экзамены. Дзеля азнаямленьня з замежнай мэдыцынай, др. А. Занько езьдзіла на практыку ў Канаду й Амэрыку. Сёньня яна працуе ў шпіталі ў Бірмінгаме.

Бацькі, радня й прыяцелі жадаюць Аньне далейшых удачаў у навуковай працы.

М. Шведзюк

ПЕРАМЕНЫ Ў КІРАЎНІЦТВЕ БІНіМ

Дзеля адыходу з прычыны стану здароўя д-ра Вітаўта Тумаша ад актыўнае грамадзкае дзейнасьці, на сходзе ўправы Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва 25 ліпеня сёлета функцыі Управы Інстытуту былі размеркаваныя гэтак: др. Вітаўт Кіпель — старшыня, праф. Антон Адамовіч — заступнік старшыні, др. Янка Запруднік — сакратар, сп. Антон Шукелойць — скарбнік, сп-ня Зора Кіпель — сябра ўправы.

ПРОСІМ ЗДАБЫВАЦЬ НОВЫХ ПАДПІСЧЫКАЎ „БЕЛАРУСА" НА НАСТУПНЫ 1983 ГОД!

ВЕРШЫ З ТАГО БОКУ

Ад Рэдакцыі: Навакольнымі шляхамі, дзякуючы добрым людзям, дайшлі да нас з Усходу восем рукапісных балонак вершаў, галоўны зьмест якіх — рэлігійныя й філязофскія разважаньні ды матывы Бацькаўшчыны - Беларусі. Ніжэй зьмяшчаем некаторыя з гэтых вершаў і дзякуем за іх іхнаму аўтару — Зьнічу.

ЗЬНІЧ

Рэха малітвы

Па-за зямнымі багацьцямі,
за ўзнагародай і карай
шэпчуцца рыфмы з паняцьцямі
там, дзе адвольныя мары...

***

Вякі плывуць,
а Ён —
раскрыжаваны,
жывы...
ў крыві цячэ
цьвікоў іржа...
і род людзкі
лянівы
апантаны
ня мае сілы
зьняць Яго
з крыжа...

***

З россыпу слоў — крышталю
прэлюдыяй і высновай
промнем Хрыстовай хвалі
блісьне
Боскае
слова...

***

За што ты церпіш неадольны зьдзек
адчужанай абрыдлай працы?
Куды плывеш ты, Божы чалавек,
прыкуты да галер цывілізацыі?
. . . .
Мне рэхам
першародны грэх ....

***

Плынь плыве цячэ,
гоніць срэбра хваль
і ні ў кога дарог ня пытае.
Колас

Дзе у сьвеце плыве Беларусь?
Там, дзе ў сьпевах пагодные слова,
узыходзіць крывіцкае рэха...
дзе вякі узнаўляюць нанова
еднасьць сьвету з душой чалавека...
дзе нябачна ужо небакраю
адухоўленасьці нястомнай...
і ў нікога дарог ня пытае
люд пакорлівы і нязломны...
Там павольна плыве Беларусь,
дзе зьліваюцца сум і сумленьне,
дзе адвечнае супраціўленьне,
дзе блакітны мужык
Кастусь...

***

Не пакідайце-ж мовы нашай
беларускай, каб ня ўмерлі!
Багушэвіч

Ўмерлі... заглыбілі сум і маўчаньне...
спраўдзілі ўсё, чым пакутаваў ты...
Горка і зьдзіўлена ўздых
разьвітальны
слухаюць крэўныя нашы браты...

Мовы падчаркі і каралеўны, —
Чаму так дзеецца, што вы няроўныя?
...Доляй забранай
бел-чырвона-белаю
моўчкі Мадонна
сына
ахоўвае...

***

Прагрэс — разьюшаная трызна
сумленьня, розуму, крыві...
А ты жыві,
Беларушчызна,
ў самоце...
падчаркай...
Жыві!

(Заканчэньне на 5-ай бач.)

ТЫДЗЕНЬ ПАНЯВОЛЕНЫХ НАРОДАЎ

(18-25 ліпеня 1982 г.)

Пастанова аб адзначаньні Тыдня Паняволеных Народаў была прынятая Кангрэсам ЗША ў 1959 годзе. Абасноўваючыся на гэтым законе, кожны Прэзыдэнт Амэрыкі, пачынаючы ад Айзэнгаўэра, выдае штагоду адмысловую праклямацыю, прысьвечаную гэтаму Тыдню. Адначасна шмат губэрнатараў штатаў і мэраў розных гарадоў выдаюць штагоду падобныя праклямацыі.

Тут трэба зазначыць, што ня ўсе паняволеныя народы маюць аднолькавыя праблемы. У гэтым выпадку разрозьніваюцца чатыры групы паняволеных народаў:

1. Народы, беспасярэдня заваяваныя, якія знаходзяцца пад прыгнётам Савецкага Саюзу (Армэнія, Азэрбайджан, Беларусь, Казакія, Эстонія, Грузія, Латвія, Літува, Манголія, Паўночны Каўказ, Татарыя, Туркестан, Украіна ды інш.).

2. Паняволеныя народы, якія знаходзяцца ў ярме гэтак званага „свайго“ камуністычнага ўраду, ня выбранага дамакратычным спосабам самым народам, а які ўтрымліваецца дзякуючы непасрэднаму падтрымваньню яго з боку Савецкага Саюзу (Баўгарыя, Усходняя Нямеччына, Мадзяршчына, Румынія, Польшча й г. д.).

3. Паняволеныя народы, якія знаходзяцца пад прыгнётам таталітарных урадаў, адменных ад ураду СССР (Харваты, Славакі, Славенцы).

4. Паняволеныя народы, якія жывуць пад прыгнётам собскага камуністычнага ўраду, падтрымванага Савецкім Саюзам, або можа і ў варожых зь ім дачыненьнях (Альбанія, Кітай, Куба, Ляос, Паўночная Карэя, Ветнам і г .д.).

Сёлетні Тыдзень Паняволеных Народаў быў адзначаны шматнацыянальным і шматлюдным парадам у Нью Ёрку па 5-ай авэню (ад 59-ай вуліцы да катэдральнага касьцёлу сьв. Патрыка.)

Пасьля жалобнай багаслужбы ў катэдры парад зноў накіраваўся па 5-ай авэню назад, да 72-ой вуліцы, у Цэнтральны Парк.

Кожная нацыянальная група, апрача амэрыканскага сьцягу, гордa ўздымала й свой нацыянальны сьцяг, а побач іх — вэтэранскія сьцягі й мноства антыкамуністычных плякатаў.

Стаяць зьлева направа: Ю. Наумчык і С. Касьцюк — трымаюць плякат; ззаду: М. Сенька, Р. Станкевіч, В. Цярпіцкі, А. Шукелайць і А. Міцкевіч

Зь вялікай прыемнасьцяй трэба адзначыць, што сёлета беларускую групу рэпрэзэнтавалі прадстаўнікі Беларускага Кангрэсавага Камітэту Амэрыкі супольна з прадстаўнікамі Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня. Хаця наша група была і невялікая, але вылучалася нацыянальнай вопраткай і адмысловымі плякатамі.

Мітынг у парку адкрыў старшыня Камітэту Паняволеных Народаў сп. Горст Уліх. Праграму вяла спчна Эва Гаркай. На мітынгу выступілі з прамовамі кангрэсмэн з Джорджыі Лары МакДоналд (ён-жа й маршал параду), д-р Іван Дочэф, кангрэсман Вільям Грын і шэраг прамоўцаў ад розных нацыянальных групаў. Прадстаўнік заступніка губэрнатара штату Нью Ёрк Марыё Кўомо сп. Джон Нікас зачытаў праклямацыю Тыдня.

Афіцыйная частка закончылася мастацкімі выступленьнямі.

Віталі Цярпіцкі

У ЛОС АНДЖЭЛЕСЕ

Адзначэньне Тыдня тут адбылося 24-га ліпеня ў парку імя Мак Арутра пры помніку вугорскім змагаром за свабоду. Урачыстасьць была наладжаная Арганізацыяй Амэрыканцаў з Свабоду Паняволеных Народаў.

Праграму вёў старшыня гэтае арганізацыі др. Альгерд Клейнат. Ён паклаў вянок каля помніка й букет кветак на мэмарыяльным камені ў памяць Кардынала Міндшэнты. Прачытаная ім рэзалюцыя была прынятая прадстаўнікамі паняволеных народаў, якія ўзялі ўдзел у ўрачыстасьці із сваімі нацыянальнымі сьцягамі.

Папаўдні таго самага дня ў касьцеле Сьв. Базыля адбылася багаслужба з удзелам сьвятароў паняволеных народаў ды прадстаўнікоў нацыянальных групаў. У абедзьвюх частках урачыстасьці Беларусы ўзялі ўдзел.

Н.

ВЕРШЫ З ТАГО БОКУ

(Заканчэньне з 4-й бач.)

М. Багдановічу

Праз маркоту сухотнай нядолі
Ты, як промень, жывіў здалёк
На стаптаным стагодзьдзямі полі
Кветку лёсу свайго — васілёк.

Золак Твой не растаў у сутоньні.
Праз ганебны здрадлівы змрок
Сьвеціць дадзены Богам прарок
Васільковай, нябёснай Пагоні.

Нэагэрастраты

На лоўлі шчасьця і чыноў
у галіне архітэктуры
каля зьнявечаных муроў —
тлум патрыётаў уласнай шкуры...
О, Менск — пакутнік, ўсё — абрыў...
Ты — ля мяжы апошняй страты.
Што злыдзень Марс* не дарабіў —
даробяць нэагэрастраты.

* Марс — бог вайны. Гэрастрат — старавечны Грэк, які ў 356 г. да нашай эры спаліў выдатную сьвятыню, каб увекавечыць сваё імя. Імя Гэрастрата сталася сымбалем ганебна набытай славы.

Земляком

Маўчаць труніцы, муміі і косьці.
Ты, мова, не маўчыш:
з прадоньня дзён, на сьнегавым пагосьце
зьвініць пісьмёнаў крыж.

Няма ў нас даражэйшага чагосьці.
Умейце-ж, Крывічы,
у меру сіл, у час пакут і злосьці
хоць мову зьберагчы!...

Ля рэчышча Віслачы

Поўнай рака праплыла і зьнямелую
пойму пакінула.
Струны сасновыя ў смутку
самотным зрываюцца.
Рэхам ручай празьвінець пра
далёкую праўду-пакутніцу.
Ў золаце хваль акрываўлены
золак трапечацца...

Ты, Беларусь, ня сумуй, што
пустэчы пяшчаныя
Бэзавым попелам цела тваё
зацярушылі...
Бель твая з чырваньню ў рэчышчах
сэрцаў асьвеціца,
Голасам Боскім сыноў тваіх
верных напоўніцца.

**

О, Крыўя — не!.. Цябе ня зморань.
Ты зноў асьвецішся знутры —
Як пакрывіцку загаворань
З Табой Хрыстовы сьвятары.

Самотным прывідам сьвятару
ля канфармісцкіх пустыроў
запальваю сьвятую мару —
стварыць крывіцкіх сьвятароў!

Парада

(Сабе і некаторым сучасьнікам)

Каб корань мудрасьці у нас ня ссох,
каб пафас не нагадваў брэх сабачы,
давайце — праз сучкі чужых эпох —
свае бярвеньні не баяцца бачыць.

Калегам-мовазнаўцам

Мовазнаўцы, мовазнаўцы!..
Мовы блудныя сыны!..
Здацца, даў-бы ім па с..цы,
Так, каб роднай мовы-маці
ня цураліся яны.

Кандыдатам і акадэмікам

Ці ня сьніўся вам просты, як ісьціна,
сон, хоць зрэдку, ну, хоць адночы:
вам дазволілі зь целаў выпаўзьці
і самым сабе глянуць ў вочы, —
гіргучых сьліняях палемікі,
ад якой прасьмярдзелі скрыжалі,
кандыдаты і акадэмікі,
што вучонымі так і ня сталі.

Мінск, 1981 г.

ПАМЯЦЬ ПРА ПАНЯВОЛЕНЫЯ НАРОДЫ Ў БРАДФАРДЗЕ (АНГЕЛЬШЧЫНА)

У нядзелю 18-га ліпеня ў Брадфардзкай катэдры адбылася багаслужба за вызваленьне паняволеных народаў, на якой прысутнічаў заступнік бургомістра гораду. Па багаслужбе адбыўся паход вуліцамі гораду да помніка ў памяць палеглых і ўскладаньне вянкоў там. У багаслужбе й маршы ўзялі ўдзел і Беларусы з народнай вопраткай і з нацыянальным сьцягам. Наш сьцяг разам са сьцягамі іншых народаў з ангельскім цалы тыдзень лунаў каля будынку ўправы, нагадваў праходжым аб паняволеным беларускім народзе на бацькаўшчыне.

Ізноў-жа бел-чырвона-белы
Абвесьціў сьвету існаваньне
Свайго народу, ўзьняты сьмелай
Рукой, згартованай ў змаганьні.

Я. Я.

У РЭДАКЦЫЮ ГАЗЭТЫ „БЕЛАРУС“

Ветліва прашу зьмясьціць у газэце „Беларус“ наступнае:

Мне балюча перажываць і пісаць гэтыя словы, усё-ж вырашыла падаць да агульнага ведама наступнае:

Із звароту Архіепіскапа Мікалая да вернікаў (18.VII.82) выявілася, што сьветкі па баку Мітрап. Андрэя, аа. Кендыша й Брукцага, выкарыстоўваючы паклёпніцкія абвінавачаньні Дж. Лофтусам сьв. пам. Станіслава Станкевіча, цьвердзяць, што Архіепіскапа Мікалая падтрымвае, быццам-бы, група „нацыстаў“, якую ачольваў Ст. Станкевіч.

Зьдзіўляе мяне, да якога ўзроўню зыйшлі нашыя вядучыя гіерархі і давялі гэтым самым да таго-ж узроўню і нашу Сьвятую БАПЦаркву, якую мы ўсе (парахвіяне і парэхвіянкі) зь любасьцяй будавалі, разбудоўвалі ды якою на працягу гадоў так ганарыліся.

Людзкая злосьць перайходзіць усе граніцы справядлівасьці й этыкі, яна, сьляпая, падказала гіерархам скарыстаць з асьветчаньня Джона Лофтуса, робячы гэтым самым прапаганду савецкім паклёпам. Яна-ж, злосьць тая, дазволіла зьдзекавацца над Сьв. Пам. Станіславам Станкевічам, які так высака цаніў Мітрапаліта Андрэя, так ахвотна зьмяшчаў усе прысыланыя ім пасланьні, артыкулы й зацемкі ў газэце „Беларус“ ды служыў парадамі пры афармленьні іх.

Добра ведае і сам Мітрапаліт Андрэй пра праўдзівасьць гэтых маіх слоў.

Я аднак ня злуюся, мне моцна шкада тых, у каго заламалася сумленьне. Ня злуюся, бо ведаю адно: Вера й Малітва перамагаюць зло й злосьць!

Зінаіда Станкевіч

НАРАДА КІРАЎНІКОЎ ФБРК

У часе 15-ае Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амэрыкі ў горадзе Нью Брансьвіку, штат Нью Джэрзі, адбылася нарада кіраўнічага актыву Фэдэрацыі Беларускіх Рэспубліканскіх Клюбаў (ФБРК). Асноўным пунктам нарады быў выбар старшыні Фэдэрацыі ў сувязі з адыходам др-а Вітаўта Кіпеля на іншую дзялянку грамадзкае дзейнасьці. За старшыню ФБРК быў абраны інж. Васіль Мельяновіч, старшыня Беларускага Рэспубліканскага Клюбу у штаце Мэрыленд. Скарбнікам-сакратаром ФБРК надалей застаецца спчна Раіса Станкевіч, а іншыя функцыі кіраўнічага органу Фэдэрацыі будуць размеркаваныя на чарговым рэгулярным сходзе арганізацыі. Др Вітаўт Кіпель застаецца пры Фэдэрацыі ў якасьці ганаровага старшыні, як гэта прадбачваецца статутам.

БЕЛАРУСКІЯ РЭСРУБЛІКАНСКІЯ КЛЮБЫ

Беларусы-рэспубліканцы пачалі браць удзел у выбарных прэзыдэнцкіх кампаніях прынамся ад 1948 г., калі ў штаце Нью Джэрзі, паводле словаў ведамага дзеяча рэспубліканскага руху сп. Мірона Леськіва, арганізоўваліся нацыянальныя рэспубліканскія групы (магчыма, далейшыя пошукі пакажуць, што Белаусы арганізоўваліся й раней). Аднак нашыя рэспубліканскія клюбы тады йшчэ не сфармаваліся. Беларускія палітычныя лёзунгі ў выбарных кампаніях спатыкаліся далей на працягу 50-ых гадоў.

Беларускія рэспубліканскія клюбы пачалі аргазіноўвацца на пачатку 60-ых гадоў. Першым арганізатарам ды кіраўніком беларускага рэспубліканскага клюбу, у штаце Мічыган, быў мгр. Васіль Пляскач. У выбарах прэзыдэнта Злучаных Штатаў у 1964 г. Беларусы мелі ўжо свой выбарны камітэт і кампанія вялася пад лёзунгам „Беларусы за Голдўотэра“, а старшынём камітэту быў сп. Кастусь Мярляк.

Калі ў 1968 г. ў Вашынгтоне паўстала Рада Рэспубліканскіх Клюбаў, беларускія рэспубліканскія клюбы адразу ўліліся ў гэтую аганізацыю ды сталіся аднымі зь першых, што апрацоўвалі структурныя рамкі гэтае арганізацыі і вызначалі характар сувязяў яе з цэнтральным органам Рэспубліканскае партыі. За кіраўніка беларускіх клюбаў быў абраны в. пам. др. Станіслаў Станкевіч.

1972 г., перад выбарнай прэзыдэнцкай кампаніяй, кіраўніцтва беларускіх рэспубліканскіх клюбаў перайшло да аўтара гэтых радкоў. Тады-ж арганізацыя была перайменаваная ў Фэдэрацыю Беларускіх Рэспубліканскіх Клюбаў (ФБРК) ды былі прыняты статут агульна амэрыканскае рэспубліканскае арганізацыі з дапасаваньнямі да патрэбаў беларускае групы. На сакратара-скарбніка Фэдэрацыі была абраная сп-чна Раіса Станкевіч. Ад таго часу дзейнасьць Фэдэрацыі набывае ўсё больш сыстэматычнага характару. ФБРК ператвараецца ў дзейную палітычную арганізацыю, хоць удзел у выбарных кампаніях і надалей застаецца аднэй з важных функцыяў арганізацыі, асабліва друкаваньне прапагандавага беларускага матар'ялу, выданьне жэтонаў і да г. п.

Асноўная-ж дзейнасьць арганізацыі — лістоўна-інфармацыйная ды палітычна-арганізацыйная: удзел у канфэрэнцыях, нарадах, гутаркі з кангрэсмэнамі й сэнатарамі, кантакты зь мясцовымі функцыянерамі.

ФБРК штагоду высылае дзесяткі мэмарандумаў, насьвятляючы розныя аспэкты беларускага руху. Пашыраецца інфармацыя ў справе дапамогі беларускім іншадумцам, пра беларускі незалежніцкі рух.

Ад 1972 г. беларускія матар'ялы рэгулярна высылаюцца ў праграмную камісію ўсеамэрыканскіх зьездаў Рэспубліканскае партыі, на якіх выстаўляюцца кандыдатуры на прэзыдэнта ЗША.

Ад пачатку 1970 г. прадстаўнікі беларускіх рэспубліканскіх клюбаў рэгулярна запрашаюцца на сустрэчы й нарады ў Белы Дом, мелі асабістыя кантакты з прэзыдэнтамі Ніксанам, Фордам, Картэрам і Рэйганам.

ФБРК мае свае арганізацыі ў штатах Нью Джэрзі, Нью Ёрк, Мэрыленд, Агаё, Іліной, Мічыган, Каліфорнія. Паасобныя Беларусы-рэспубліканцы бяруць удзель у дзейнасьці Рэспубліканскае партыі ў Пэнсыльваніі, Дэлявэры, Флярыдзе, Канэтыкэт ды Індыяне.

І хоць пэўная праца на гэтым важным палітычным адрэзку праробленая, наперадзе застаецца яе яшчэ больш.

Вітаўт Кіпель,
старшыня ФБРК, 1972-82 гг.

НОВЫ АДРЫС

На просьбу сп-ні Марыі Станкевіч падаём ейны новы адрыс:

Mrs. M. Stankevich
107 Boulevard
Mounton Lakes, N.J. 07046

КНІЖКУ ПРА БЕЛАРУСАЎ КЛІЎЛЕНДУ

BYELORUSSIAN AMERICANS AND THEIR COMMUNITIES IN CLEVELAND by Vitaut Kipel. With an introduction by Thomas E. Bird and preface by Karl Bonutti. Cleveland State University, Ethnic Heritage Studies, 1982. 184 p., illustrations, maps.

можна выпісваць праз
Cleveland Ethnic Heritage Studies,
Attn. Dr. Karl Bonutti
Cleveland State University
Cleveland, Ohio, 44115

або
Byelorussian American Ass-n, Inc.
11022 Webster Road
Strongsville, Ohio 44136

Цана кніжкі $10.00.

"БЕЛАРУСКАЯ СПАДЧЫНА У КЛІЎЛЕНЬДЗЕ"

Рэцэньзія

Выдавецтва ўнівэрсытэту амэрыканскага гораду Кліўленду нядаўна выдала працу ў ангельскай мове пад загалоўкам „Амэрыканскія Беларусы і іхныя пасяленьні ў Кліўленьдзе". Праца гэтая — адна з сэрыі манаграфіяў, якая мае назоў: „Вывучэньне этнічнае спадчыны Кліўленду" і мэта якой — разьвіваць і замацоўваць сьведамасьць этнічна-нацыянальнага паходжаньня ў вучнёўскай моладзі, для якое галоўна і выдаюцца кнігі. Сэрыя гэтая мае складацца з 28-х манаграфіяў, частка якіх ужо выйшла, а частка выйдзе ў наступным годзе. Працы сэрыі „Вывучэньне этнічнае спадчыны Кліўленду" прысьвечаныя, як і сказана ў ейным назове, розным аспэктам праблемы вывучэньня этнічнае спадчыны шматлікіх нацыянальных групаў, што складаюць насельніцтва гэтага буйнага прамысловага асяродку штату Агаё.

Кнігу „Амэрыканскія Беларусы і іхныя пасяленьні ў Кліўленьдзе" апрацаваў др. Вітаўт Кіпель, сябра Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва ў Нью Ёрку, піянер вывучэньня гісторыі беларускай эміграцыі ў Злучаных Штатах Амэрыкі і аўтар многіх артыкулаў на гэтую тэму.

Манаграфія пра Беларусаў Кліўленду вялікага фармату. Яна складаецца з васьмёх разьдзелаў і даволі багатай бібліяграфіі. У ёй каля 70 чорна-белых фатаздымкаў і этнаграфічная карта Беларусі. Уступ да манаграфіі напісаў прафэсар ньюёркаўскага Квінскага Каледжу Томас Бэрд.

Манаграфія „Амэрыканскія Беларусы і іхныя пасяленьні ў Кліўленьдзе" адкрываецца разьдзелам „Беларусь і Беларусы" — інфармацыяй пра Беларусь, ейную тэрыторыю, насельніцтва, прыродныя багацьці, прамысловасьць, сельскую гаспадарку, культуру й асьвету. Затым ідзе гістарычная храналёгія, падаюцца беларускі кірылічны і лацінскі альфабэты. Для неабазнанага англамоўнага чытача, аўтар выясьняе тэрміналёгію Беларусі, адзначае, што з прычыны блытаніны, якая існуе ў гэтым пытаньні, паўстала й блытаніна адносна беларускага жыхарства ў Амэрыцы.

Згадаўшы пра першадрукара Беларусі Францішка Скарыну і ягоную Біблію ды пра Статут Вялікага Княства Літоўскага, др. Вітаўт Кіпель падае асноўныя факты зь гісторыі Беларусі. Цытуе ўрывак з артыкулу, надрукаванага ў 1904 г. у ангельскім часапісе „Англо-Рашэн", у якім аўтар расказвае, як Беларусь, што на працягу некалькіх стагодзьдзяў існавала як культурны цэнтар на ўсходзе Эўропы, была пазбаўленая маскоўскімі царамі сваіх найбольш недатыкальных правоў і змушаная існаваць ува ўмовах сярэднявечча. Гэтыя жахлівыя ўмовы, створаныя Масквою, піша др. Кіпель, і былі галоўнай прычынай эміграцыі Беларусаў у Амэрыку.

У наступным, другім разьдзеле, аўтар манаграфіі спыняецца на гісторыі беларускай эміграцыі ў Амэрыцы, пачаткаў якое трэба шукаць у першай палове 17-га стагодзьдзя, калі на амэрыканскую зямлю пачалі прыбываць першыя паасобныя эмігранты зь Беларусі. Масавага характару эміграцыя набрала ў канцы 19-га — на пачатку 20-га стагодзьдзяў, затым у міжваенным пэрыядзе і па Другой сусьветнай вайне.

Што да гісторыі пасяленьня Беларусаў у горадзе Кліўленьдзе, дык паводля Вітаўта Кіпеля яна сягае ў пачатак 20-га стагодзьдзя. Аднак масавае прыбыцьцё Беларусаў у Кліўленд пачалося толькі па сканчэньні Другой сусьветнай вайны, асабліва на пачатку 50-х гадоў, у вялікай меры дзякуючы аднаму зь першых паваенных пасяленцаў сп. Міхасю Белямуку. Міхась Белямук прыбыў у Кліўленд у жніўні 1949 году. Ад гэтага часу й пачынаецца запраўдная гісторыя кліўлендзкіх Беларусаў. Дзякуючы ягоным стараньням і ахвярнасьці ,змаглі перабрацца з Эўропы ў Кліўленд і іншыя Беларусы.

Ужо ў 1950 г. паўстала ў Кліўленьдзе першая беларуская арганізацыя — Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне. З часам там паўстала Арганізацыя Беларуска-Амэрыканскае Моладзі, пачало сваю дзейнасьць выдавецтва, стварыўся гурток мастацкае самадзейнасьці, хор, была збудаваная царква. Ад 1952 г. пачало вельмі актыўную дзейнасьць Беларускае Жаночае Згуртаваньне, разьвілі сваю дзейнасьць Задзіночаньне Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў, студэнцкае згуртаваньне ды іншыя беларускія арганізацыі.

У жыцьці й дзейнасьці кожнай эміграцыі вялікую ролю адыграе царква. Адсутнасьць нацыянальна сьведамых беларускіх сьвятароў і сталася галоўнай прычынай таго, што старая беларуская эміграцыя растварылася ў чужым моры расейскае й польскае эміграцыяў. Беларусы, якія пачалі прыбываць у Кліўленд па Другой сусьветнай вайне, добра ўсьведамлялі сабе гэты факт. Таму адразу і пачалі ад арганізацыі свайго царкоўнага жыцьця. Гэтаму якраз пытаньню аўтар манаграфіі „Амэрыканскія Беларусы і іхныя пасяленьні ў Кліўленьдзе" прысьвячае цэлы разьдзел на 20 старонак. У ім ён расказвае пра першыя нялёгкія крокі арганізацыі праваслаўнае парахвіі Жыровіцкае Божае Маці ў Кліўленьдзе ды ейнае далейшае разьвіцьцё й дзейнасьць, затым апісвае бытавыя й нацыянальныя традыцыі — рэлігійныя сьвяты, калядныя й вялікодныя традыцыі і фэсты.

Асобны разьдзел манаграфіі аўтар прысьвяціў сацыялягічна-прафэсіянальным аспэктам. У ім ён расказвае пра месца расьсяленьня Беларусаў у Кліўлендзе, аб тым, як яны ўладжваліся на працы, як забясьпечвалі асьвету сваім дзецям. Вельмі каштоўныя й надзвычай цікавыя ў гэтым разьдзеле сьветчаньні сям'і Лук'янчыкаў, Васіля Дурэйкі, Янкі Ханенкі і Ўладзімера Сваятыцкага, што прыбылі ў Кліўленд у розныя часы і якія ўважаюць цяпер Амэрыку за сваю другую бацькаўшчыну.

Далей у наступных разьдзелах др. Вітаўт Кіпель апісвае падрабязна бытавую культуру кліўлендзкіх Беларусаў, нацыянальную вопратку, вырабы; інфармуе пра мясцовы беларускі друк, спартыўную дзейнасьць; расказвае пра сьвяткаваньні нацыянальных і гістарычных угодкаў — усяго не пералічыш.

Апошні разьдзел манаграфіі прысьвечаны сучаснаму стану беларускай этнічнай групы ў Кліўленьдзе. У канцы-ж кнігі, як мы ўжо сказалі на пачатку, падаецца даволі багатая бібліяграфія, якая можа паслужыць для далейшага вывучэньня гісторыі пасяленьня Беларусаў у Амэрыцы наагул і ў Кліўленьдзе ўпаасобку.

Паводля весткі, якую мы толькі што атрымалі ад самога аўтара манаграфіі, праца пра кліўлендзкіх Беларусаў — толькі пачатак. Доктар Вітаўт Кіпель мае намер напісаць манаграфіі і пра іншыя беларуска-амэрыканскія грамады, а іх каля дзесятка, заканчваючы сэрыю большай працай пад загалоўкам „Беларусы Амэрыкі". У сувязі з гэтым жадаем яму шчыра вялікіх удачаў!

Віктар Сянкевіч

ЗНОЎ У ПАРКУ СВАБОДЫ

Чытачом „Беларуса", асабліва нам, Беларусам штату Нью Джэрзі, парк Свабоды, што ў горадзе Джэрзі Сіты, якраз насупраць Статуі Свабоды, ужо добра ведамы. Чатыры гады таму ў парку пачаліся агульна-штатавыя двухдзённыя этнічныя фэстывалі, і мы, Беларусы, удзельнічалі ў гэтых фэстывалях ад пачатку. Выступалі мы там і зь песьняй, і з танцам, і з музыкай. Паказвалі ткацтва, пляценьне паясоў; мелі мастацкія выстаўкі ды знаёмілі шырэйшае грамадзтва з нашай кухняй.

Сёлета фэстываль адбываўся 11-12 верасьня. На беларускай выставе, апрача заўсёдных ткацкіх вырабаў, было шмат дрэварытаў, вырабаў з саломкі, ільну, вышыўкі ды беларускіх лялек. Але асаблівая ўвага й зацікаўленьне ўсіх былі зьвернутыя на дэманстраваньне пражы сп-няй Надзяй Кудасавай. Надзя ціраз ужо была на тэлебачаньні і ў газэтах, ды робіцца яна ведамай цэламу штату ўсё шырэй. Дарэчы, цяпер Надзі выдатна дапамагае ейная здольная вучаніца й пляменьніца Лора Рагалевіч.

На кніжным стэньдзе — творы Янкі Купалы й Якуба Коласа, жэтоны прысьвечаныя іхнаму стагодзьдзю ды англамоўная літаратура пра Беларусь.

Наведвальнікаў каля нашга стэнду было вельмі шмат — трэба сказаць, што сёлета нашае месца было надзвычайна ўдалае, пры самым уваходзе, на добрым віду. Значна больш, як мінулымі гадамі, было нашчадкаў старых эмігрантаў зь Беларусі, якія пачынаюць атаесамляць сябе зь беларускай спадчынай.

Зь некалькіх рэпартажаў пра фэстываль у амэрыканскім друку асабліва трэба зазначыць адзін у газэце „Стар Лэджэр" за 12-га верасьня. Журналістка Дана Лейзнэр зрабіла інтэрв'ю з Надзяй Кудасавай ды пра Беларусь напіс гэтак: „Параўнальна мала ведамая краіна Беларусь, якаядрадзіла сваю незалежнасьць 64 гады таму, была аднэй з найбольш экзатычных нацыяў на фэстывалі".

Фэстываль наведала таксама шмат урадаўцаў, а губэрнатар штату Том Кейн выдаў адмысловую праклямацыю, у якой адзначыў уклад кажнае нацыянальнасьці, уключна зь беларускай, у культурнае разьвіцьцё штату.

Хоць для бальшыні з нас першыя два тыдні верасьня былі бяз сыботаў і безь нядзеляў, аднак мы ўсе чуліся вельмі добра, што яшчэ прарабілі нейкую працу.

А арганізоўвалі фэстываль сёлета сп-ня Надзя Кудасава, сп-ня Галіна Русак, сп. Васіль Русак, сп-ня Марыя Кажура, сп. Пётра Кажура, сп-ня Валя Рагалевіч і Лора Рагалевіч, др. Вітаўт Кіпель ды аўтарка гэтай зацемкі.

Зора Кіпель

З ЖЫЦЬЦЯ Ў БРАДФАРДЗЕ

БЕЛАРУСКАЯ КАРАЛЕВА БАЛЮ

Лёс, што кінуў Беларусаў у далёкі ад Бацькаўшчыны Брадфард (Ангельшчына), быў аднак, прыхільным у далейшым: зарганізаваныя ў Згуртаваньні Беларусаў у Вялікабрытаніі, Беларусы стварылі тут свой нацыянальны клюб, што дзейны й датэгуль. Брадфардзкі аддзел ЗБВБ, прадстаўнікі якога ўваходзяць у Камітэт Паняволеных Народаў, браў удзел у балі, арганізаваным гэтым Камітэтам.

Баль адбыўся ў сыботу 22 траўня ў памешканьні Латыскага клюбу. Пяць прыгажуняў рэпрэзэнтавалі на балі свае народы, а нас, Беларусаў, — сп-чна Ніна Шпігановіч з Манчэстэру. У склад журы ўваходзілі: заступнік бургомістра Брадфарду сп-ня Джоанна Эванс з мужам, сябра парляманту Бэн Форд і сп. Рон Фалы. Нялёгкую задачу журы разьвязала на нашу карысьць, прызнаўшы Ніне Шпігановіч першае месца — тытул каралевы балю.

Хочацца выказаць тут падзяку ўправе клюбу „Сакавік", а асабліва сп. Хведару Лемяшонку, за матар'яльную дапамогу ў сувязі з выдаткамі на ўдзел у балі.

Я. Я.

ЗЬ БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ Ў АЎСТРАЛІІ

У СЫДНЭІ

Угодкі Другога Кангрэсу й Б.К.А.

У Сыднэі 4 ліпеня былі адзначаныя 38-ыя ўгодкі Другога Ўсебеларускага Кангрэсу й стварэньня Беларускае Краёвае Абароны.

Акадэмію, ладжаную Каардынацыйным Камітэтам, адкрыў сп. Міхась Зуй. Рэфэрат на тэму дня прачытаў сп. Аляксандар Смаль, пачаўшы яго словамі Кастуся Каліноўскага: „Ваюй, народзе, за сваё чалавечае й народнае права, за сваю веру, за зямлю сваю родную. Бо я табе спад шыбеніцы кажу, народзе, што тады толькі зажывеш шчасьліва, калі над табой маскаля ўжо ня будзе".

Коратка падкрэсьліўшы галоўныя этапы змаганьня, пачатага Каліноўскім, прэлегэнт расказаў пра абставіны, у якіх дайшло да стварэньня Беларускае Краёвае Абароны й скліканьня Другога Ўсебеларускага Кангрэсу. Немцы, апынуўшыся ў цяжкім стане на ўсходнім фроньце, змушаныя былі пайсьці на сустýпкі, і Беларусы выкарыстоўвалі гэты стан выключна для абароны свайго жыхарства, як перад Немцамі, гэтак і перад бальшавікамі. Прэлегэнт з абурэньнем, якое падзялялі й прысутныя, адкінуў хвальшывыя й беспадстаўныя абвінавачваньні Беларусаў у калябаранцтве зь Немцамі, якія рабіліся нядаўна на тэлябачаньні і ў друку ЗША. Сп. Смаль закончыў свой рэфэрат словамі Янкі Купалы:

Напасьцяй, лаянкай напраснай
Грудзей ня варта мазаліць —
Не пагасіць вам праўды яснай:
Жыў Беларус і будзе жыць!

Хвілінай маўчаньня была ўшанаваная памяць памерлага нядаўна вернага сына нашага народу др. Язэпа Малецкага ды ўсіх, хто загінуў у змаганьні, каб жыла Беларусь.

Ніна Зуй прадэклямавала верш „Не пагаснуць зоркі ў небе" Янкі Купалы. Акадэмія закончылася адсьпяваньнем нашага нацыянальнага гімну.

Пасьля адбыўся супольны абед, за што належыцца падзяка галоўным гаспадыням сп-ням Олі Тамашэўскай і Лёлі Олрайт.

Традыцыйны купальскі баль

Беларускі Грамадзка-Культурны Клюб у Сыднэі ладзіў 19 чырвеня свой традыцыйны купальскі баль. Сабралася даволі шмат народу, дык было й весела: можна было патанцаваць і павесяліцца пры чарцы й добрай закусцы. Былі й розныя забавы, а хіба найлепшай — купальская варожка, што на радасьць сваіх кліентаў прадказвала толькі ўсё добрае.

Баль прайшоў удала й нядрэнна павялічыў клюбную касу. Аднак, найважнейшае, хіба, гэта тое, што сярод нас жывуць цудоўныя традыцыі нашага народу. Шчырае дзякуй арганізатарам.

300 беларускіх радыяперадачаў

Беларуская сэкцыя Этнічнага радыё ў Сыднэі сваю 300-ую праграму адзначыла 16 сакавіка сёлета. Шэсьць гадоў працы прайшлі неўзаметку, а цяпер працаўнікі й самі дзівяцца, як гэта сталася. Відаць, пачуцьцё абавязку й падтрымка з боку шматлікіх слухачоў дадавалі ахвоты да працы.

Тэмы ў радыяперадачах былі самыя разнаякія: 25 Сакавіка, Даўнар-Запольскі, беларускае малярства ў Польшчы пры Ягайлавічах, Вялікдзень, Алесь Салавей, гісторыя вырошчваньня вінаграду на Беларусі й адлюстраваньне гэтага ў народнай творчасьці, Язэп Пушча, Уладыслаў Галубок, Віталь Цьвірка — сучасны мастак, Купальле й г.д. Апошняя праграма, 317-ая з чаргі, перадазеная 13-га ліпеня, была прысьвечаная 100-ым угодкам ад нараджэньня Янкі Купалы.

Між іншага, Сустрэча Беларусаў Аўстраліі, што адбудзецца сёлета ў Сыднэі, будзе прысьвечаная стагадоваму юбілею нашых несьмяротных Купалы й Коласа.

Гадавы сход Клюбу

22-га жніўня адбыўся гадавы перавыбарны сход Беларускага Грамадзка-Культурнага Клюбу ў Сыднэі. Са справаздачаў старшыні сп-ні А. Калпякі, сакратара М. Мілеўскага й скарбніка сп. В. Плахоцкага вынікала, што з ладжаных мерапрыемстваў Клюб меў малы прыбытак, найбольш ад Жаночага Камітэту (старшыня сп-ня О. Тамашэўская, скарбнік Л. Олрайт), якому й была выказаная спэцыяльная падзяка.

У новую ўправу Клюбу выбраныя: старшыня — М. Лужынскі, сябры: М. Антух, А. Бакуновіч, Я. Гавеньчык, А. Галашук, М. Зуй, І. Калпяка, А. Корзун, В. Л., В. Плахоцкі, Б. Стукач, О. Тамашэўская.

Жаночы Камітэт застаўся ў ранейшым складзе.

Сход падвысіў сяброўскія складкі, зацьвердзіў афіцыяльнага рахункавода й абмеркаваў справу дамаганьня гарадзкое ўправы Фаерфільду адкупіць будынак Клюбу пад заплянаванае горадам прадпрыемства. Пытаньня гэтага сход ня вырашыў і даручыў новай управе Клюбу разгледзець дакладна ўсе магчымасьці. Ад вынікаў разьвязаньня гэтае справы й будзе залежаць далейшая доля Клюбу. Таму й трэба пажадаць новай управе вытрываласьці і ўдачы.

А. К-я

У МЭЛЬБУРНЕ

Юбілей Я. Купалы й Я. Коласа

У нядзелю 11-га ліпеня Беларусы Мэльбурну й ваколіцаў урачыста адзначылі 100-ыя ўгодкі ад нараджэньня вялікіх Янкі Купалы й Якуба Коласа. Урачыстасьць была праведзеная Беларускім Цэнтральным Камітэтам у Вікторыі й адбылася ў Беларускім Доме ў Мэльбурне.

Рэфэраты аб жыцьці й творчасьці клясыкаў беларускае літаратуры прачыталі А. Калодка й М. Скабей. Дэклямавалі вершы сп. У. Сідлярэвіч („Я ад вас далёка" Купалы й „О, край родны" Коласа) і сп-ня Ліля Яцкевіч („Брату на чужыне" Купалы й „На адзіноце" Коласа).

Пасьля ўрачыстасьці адбылося традыцыйнае ўжо сяброўскае спатканьне.

Пры гэтай нагодзе варта прыгадаць, што больш як 20 год таму Беларусы Мэльбурну паставілі сцэнічны абразок Купалы „На папасе", а Беларуская Сыботняя Школа зрабіла інсцэнізацыю Купалавага вершу „Сын і Маці". У ролі Маці выступала сп-ня Надзя Груша, а ў ролі Сына — Піліп Грыцук.

А. К-а

У АДЭЛЯЙДЗЕ

Сьвята Апосталаў Пётры й Паўла

Так як наша царква носіць імя сьв. Пётры й Паўла, мы адзначаем штагоду гэтае сьвята вельмі ўрачыста. Гэтак было й сёлета. Сьв. Літургію служыў а. Аўген. Хор быў у поўным складзе, з удзелам у ім некаторых украінскіх гасьцей, пяяў вельмі прыгожа пад кіраўніцтвам сп. М. Бурноса. Царква была напоўненая вернікамі, настрой быў запраўды сьвяточны.

Пасьля Літургіі а. Аўген адслужыў малебен з удзелам у ім сьвятара Ўкраінскае Праваслаўнае Царквы а. Дымітра Шаблі.

У прыцаркоўнай залі адбыўся супольны абед, прыгожа й смачна зрыхтаваны стараньнямі сястрыцтва нашае парахвіі, якому ўсе шчыра дзякавалі. Прысутных было 130 асобаў.

Айцец Дымітры й а. Аўген сказалі прачулыя словы пра сьвятых Патронаў нашае царквы ды заклікалі да згоднага жыцьця й цьвёрдае веры, якою адзначаліся апосталы Пётра й Павал.

Пасьля, паеўшы й выпіўшы, пяялі беларускія песьні й прыемна правялі час аж да 5-ай гадзіны вечара.

В. Акавіты

✠

СЬВ. ПАМ. ЭРНЭСТ (БАРЫС) БАЎМ

Група Беларусаў у Крэзо-Машана з сумам паведамляе, што 27 ліпеня 1982 г. адыйшоў на вечны супачынак у веку 59 гадоў наш дарагі сябра Эрнэст (Барыс) Маўм. Нарадзіўся ён 18. XII. 1923 г. у Масіцах Дольных каля Берасьця. Пасьля ваеннае буры быў закінуты ў Францыю. Тут ён знайшоў працу ў Крэзо на хвабрыцы сталі. Ажаніўся, завёў сям'ю.

Нябожчык быў шчырым Беларусам. Часта расказваў, як прыслужваў да сьв. Імшы а. П. Татарыновічу, калі яшчэ жыў дома.

Нажаль, цяжкая праца моцна падарвала ягонае здароўе, бо ўжо колькі гадоў таму мусіў пакінуць працаваць ды перайсьці на пэнсію. Памёр пасьля цяжкой хваробы. Пакінуў у смутку жонку, двух сыноў ,нявестку, дачку й маленькую ўнучку, а таксама нас, сяброў-Беларусаў.

Сьпі, дарагі Сябра, у гасьціннай францускай зямлі. Няхай Табе сьняцца загоны роднай Беларусі.

Міхась

СЬВ. † ПАМ. ЯНКА САДОЎСКІ

З глыбокім сумам паведамляем пра раптоўную сьмерць сьв. пам. Янкі Садоўскага, дарагога мужа Мэры Флінт, бацькі Мані й Анны, прафэсара Квінскага ўнівэрсытэту ў Кінгстане (Канада), доктара гуманітарных навукаў, дасьледніка гісторыі Беларусі, які памёр раптоўна ад удару сэрца 10 чырвеня 1982 г. Паніхіда й крэмацыя адбыліся 14 чырвеня ў капліцы пахавальнага бюро Джэймса Рыда ў Кінгстане.

Управа Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва

ГАВОРКА САКОЛЬШЧЫНЫ САКОЛЬШЧЫНЫ

Др. Б. Грабінскі, сябра Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва, закончыў працу над вопісам дыялектных асаблівасьцяў мовы свае роднае заходняе Сакольшчыны, што на поўнач ад Беластоку — ваколіцаў Васілёўкі, Янава, Сухаволі. Суседзі гэтую беларускую гаворку празвалі „запушчанскай", бо гавораць ёю „запушчане", людзі, якія жывуць на захад ад колішняе Горадзенскае пушчы. Прастора „запушчанскай" гаворкі на захадзе даходзіць да рэчкі Бярозаўкі, а на поўначы да рэчкі Бабры, за якой жывуць ужо мазуры. Асаблівасьці гаворкі апісаныя др. Грабінскім паводля стану на пачатку XX ст.

Гаворка запушчанаў мае свае фанэтычныя, граматычныя й лексычныя асаблівасьці, якія адрозьніваюць яе ад беларускіх гаворак суседніх.

АЙЦЕЦ ДР. В. ВОЙТАНКА

(На 10-я ўгодкі сьмерці)

Сёлета 25 красавіка споўнілася 10 гадоў ад сьмерці вялікага патрыёта Беларусі, сьвятара д-ра Віктара Войтанкі. Парахвія Сьвятога Духа ў Іст Дэтройце ўрачыста адзначыла гэтыя сумныя ўгодкі. Паніхіду адправіў настаяцель парахвіі а. Максім Таўпека ў прысутнасьці ўсіх сяброў парахвіі ды тых, што спэцыяльна прыбылі ў царкву, каб ушанаваць сьветлую памяць Нябожчыка а. Віктара, доктара мэдыцыны й адданага Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царкве сьвятара, які сваё жыцьцё аддаў на служэньне свайму беларускаму народу.

На паніхідзе ўсе прысутныя, у тым ліку і ўдава матушка Марыя зь сям'ёю, сабраліся на супольны абед. Мгр. Васіль Пляскач, сябра памерлага з часоў вучобы на Віленскім унівэрсытэце імя С. Баторага й дзейнасьці ў Беларускім Студэнцкім Саюзе (БСС) ў Вільні, падзяліўся ўспамінамі пра а. Віктара, расказаў пра ягоную працу на беларускай ніве. Былі гэта часы, калі польскія ўлады глядзелі на беларускую працу, як на выявы амаль варожае акцыі, калі польскі ўрад, ігнаруючы міжнародную ўмову, вёў жорсткую палітыку перасьледу беларускага адраджэнскага руху на этнаграфічнай беларускай тэрыторыі і ў межах ўсяе польскае дзяржавы.

Айцец Віктар быў вельмі энэргічным арганізатарам розных мерапрыёмстваў нацыянальна-культурнага характару ў Беларускім Студэнцкім Саюзе ды выкарыстоўваў усе магчымасьці, каб прапагандаваць беларускую справу, беларускую песьню й танцы, беларускае слова й паэзію.

У БСС былі згуртаваныя тады сьведамыя беларускія інтэлектуальныя сілы. Сьв. пам. В. Войтанка меў надзвычайныя здольнасьці накіроўваць усе намаганьні гэтых людзей на палітычную й культурнасьветную працу.

Хорам БСС кіраваў тады ведамы мастак беларускай песьні Рыгор Шырма, а танцавальным гуртком — студэнт гуманістыкі, а пасьля балетмайстар Янка Хворэст. Да БСС належала й актыўна працавала ў ім паэтка Эма Залкінд. Шахматыстыя БСС ціраз дамагаліся бліскучых камандных перамогаў у спаборніцтвах. Душою ўсяе гэтае дзейнасьці заўсёды быў сьв. пам. Віктар Войтанка, які разам са сваймі блізкімі калегамі, гэткімі як М. Шчорс і Махонька, умела кіраваў працу Саюзу ў рамках акадэмічных свабодаў унівэрсытэту.

Там-жа сьв. пам. В. Войтанка пазнаёміўся і са сваёй будучай жонкай, студэнткай гуманістычнага факультэту Марыяй Хіневіч, што сталася вернай спадарожніцай ягонага жыцьця, зь якою ў праўдзівым духовым супакоі, згодна з маральнымі хрысьціянскімі прынцыпамі пражыў аж да апошняга свайго дня.

Пачатая ў Беларускім Студэнцкім Саюзе нацыянальна-грамадзкая праца сталася галоўным зьместам усяе далейшае дзейнасьці сьв. пам. Віктара Войтанкі. Нацыянальная справа была ў яго заўсёды на першым месцы. Там, дзе трэба было ягонае маральнае або фінансавае падтрыманьне, ён быў першым і даваў прыклад іншым.

За часамі ягонае прафэсіянальнае лекарскае прцы на роднай зямлі ён заўсёды знаходзіў час для беларускае справы, не зважаючы на варожыя адносіны акупацыйных уладаў, аддаючы ўсе свае дынамічныя здольнасьці на служэньне свайму народу.

Апошнімі гадамі свайго жыцьця ён пасьвяціўся служыць, як сьвятар, Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царкве, якую ён так горача любіў і шанаваў. Ён уважаў, што на долю БАПЦ выпала вялікая місія быць маральным правадыром беларускае эміграцыі й крыніцаю глыбокае веры ў лепшую будучыню народу ды ў ягоныя праўдзівыя хрысьціянскія асновы. Скончыў а. Віктар сваё жыцьце ў адданым самаахвярным служэньні Царкве, каб духова адрадзіць беларускі народ для лепшае й сьветлае будучыні.

На заканчэньне імпрэзы матушка Марыя прачытала артыкул, які яна напісала ў газэту „Беларус" па сьмерці а. Віктара. Словы ейныя выклікалі шмат сьлёз і праўдзівага зразуменьня вялікага болю жонкі, якая передчасна мусіла разьвітацца навекі зь любімаю асобаю.

Сягоньня мы ўсе ў глыбокай пашане мусім сьхіліць галовы перад сьветлаю постацьцю вялікага беларускага працаўніка сьв. пам. а. д-ра Віктара Войтанкі й даць сабе прырачэньне працягваць ягоную працу.

В. П.

ВЫДАНЬНЕ КНІЖКІ А. САЛАЎЯ

(Справаздача БІНіМ)

Выдаць збор твораў Алеся Салаўя „Нятуская краса" можна было толькі дзякуючы ахвярнасьці беларускага грамадзтва на чужыне. У яго разам было сабрана — ахвяраў і папярэдняе падпіскі — 7658 амэр. даляраў. На друкарскі набор кнігі было выдаткавана 1900 дал., на аплату фатадруку й вокладкі — 4850 дал. і на паштовыя выдаткі (рассылка) — 665 дал., усяго разам — 7415 даляраў. У кніжным фондзе засталося 243 даляры.

Падпішчыкамі й ахвярадаўцамі былі наступныя асобы:

М. Скабей (500 дал.), В. і З. Кіпель (150), В. Тумаш (150).

Ад 100 дал. да 150: А. Адамовіч, Р. і В. Жук-Грышкевіч, Ул. Набагез, Фундацыя імя Крэчэўскага, Ч. Будзька, А. Калодка, М. Нікан, П. Мікуліч, М. Кулага, З. Кадняк, А. Груша.

Ад 50 да 100 дал.: Л. Трусэвіч, М. Шчорс, Я. і І. Сурвіла, Ул. і Л. Брылеўскі, Б. Рагуля, М. і В. Заморскі, К. Калоша, С. Карніловіч, Ю. Каляда, Ю. Сенькоўскі, М. Наўмовіч, В. Сенкевіч, Т. Лашук, Г. Шэйпак, П. і А. Ашлей, М. Еўневіч, М. Лужынскі, Н. Лужынская, К. Сіткоўскі.

Ад 20 да 50 дал.: М. Кіпель, Беларускі Грамадзкі Цэнтар у Саўт Рывэры, В. і В. Рамук, А. і Ф. Рамана, К. Ўортс, А. і Л. Бяленіс, В. Яцэвіч, Я. і О. Запруднік, О. Арэхва, Я. Лапошка, Ф. і В. Бартуль, В. і Г. Русак, Н. Кудасава, Ул. і Н. Русак, Г. Войтэнка, С. і Ф. Лук'ян, П. Гайдзель, В. Махнач, К. і М. Верабей, А. Андрыца, Д. Сямёнаў, С. Шабовіч, А. Міцкевіч, М. Грэбень, А. Кабяка, М. Ганько, А. Лашук, Я. Малецкі, Управа Аб'еднаньня Беларусаў у Зах. Аўстраліі.

Падпіска й ахвяры да 20 дал.: Т. Бэрд, І. Нядзьвіга, А. Субота, Р. Войтанка, С. Гасьцеева, М. Міцкевіч, З. Станкевіч, Л. Касоўская, П. Кажура, А. Дубяга, Я. Азарка, Б. Даніловіч, А. Шукелайць, А. Вярбіцкі, Я. і В. Пашкевіч, Л. Урбан, П. Урбан, Ул. Цьвірка, В. Гушча, У. Сідлярэвіч, М. Шэко, С. і Ю. Чэхавы, А. Бразоўскі, С. Нарушэвіч, М. Бурнос.

Падпішчыкі: С. Жамойда, А. Мінчук, В. Кажан, П. Мельяновіч, К. Мярляк, А. Яноўскі, Л. Галяк, Я. Пітушка, Ул. Ракуць, Я. Скурат, В. Мельяновіч, М. Палюховіч, Н. Орса, І. Паланевіч, В. Стрэш, А. Евец, Р. Завістовіч, Б. Грабінскі, І. Цупрык, Я. Юхнавец, М. Ягаўдзік, П. Мірановіч, М. Каранеўскі, С. Гутырчык, Ю. Азарка, К. Караткевіч, А. Сянкевіч, Н. Каракулька, Л. Стагановіч, А. Сільвановіч, Л. Норык, П. Орса, Л. Корчык, В. Леўчук, Я. Каваленка, Я. Вініцкі, А. Ліхач, Я. Ханенка, М. Сенька, І. Шчорс, М. Манцывода, С. Касьцюк, Ю. Наумчык, С. Дашкевіч, М. Касьцюк, А. Дзегцяроў, У. Валаткевіч, Г. Арцішэнка, С. Шчорс, В. Сьпічонак, Т. Кананчук, А. Яраховіч, М. Гаўрылаў, М. Страпко, Я. Лукашэвіч, Я. Бруцкі, І. Каляда, Я. Раковіч, А. Стрэчынь, Т. Кольба, П. Конюх, Л. Кавалёў, Я. Чарнэцкі, Л. Вініцкі, Р. Гарошка, Э. Шыманец, Т. Шыбут, Я. Гуткоўскі, Д. Касмовіч, Н. Жызьнеўскі, Ч. Найдзюк, Я. Арцюх, Я. Лешчанка, Н. Кушэль, М. Войтэнка, М. Кучура, Э. Жызьнеўская, Н. Сянькевіч, В. Пунтус, Л. Сідарэвіч, М. Латушкін, В. Стома, У. Нікіцін, К. Кітаў, А. Савёнак, Л. Дубцоў; унівэрсытэты штатаў Мічыган, Пэнсыльванія, Каліфорнія, Вашынгтон і Гарвардзкі; бібліятэкі Кліўленду, Нью Ёрку, Вашынгтону; А. Кукель, М. Субач, В. Русак, М. Тарашкевіч, Ю. Кадняк, А. Каранеўская, М. Каранеўская, В. Васіленя, Ч. Куц, Я. Гавенчык, М. Бакуновіч, І. Вешторт, І. Сітнік, бібліятэка Б.А.П.А., А. Дамброўскі, М. Раецкі, А. і М. Мароз, К. і А. Чабатар, С. Будкеіў, А. Якубовіч, М. Баяроўскі, Я. Домінік, М. Лабанок, Я. Мазура, П. Пухоўскі, А. Петраш, Бібліятэка імя Францішка Скарыны.

Усім ахвярадаўцам і падпішчыкам — шчыры дзякуй!

Пры гэтым управа Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва выказвае таксама вялікую падзяку асобам, што на мясцох былі рухавікамі збору падпіскі й ахвяраў на выданьне, а гэта сп.сп.: Ігару Шчорсу (Саўт Рывэр), Браніславу Даніловічу (Нью Брансьвік), Веры Рамук (Чыкага), Кастусю Калошу й Сяргею Карніловічу (Кліўленд), Нікодыму Жызьнеўскаму (Чыкага й ваколіцы), Язэпу Арцюху (Каліфорнія), Аляксандру Лашуку (Ангельшчына), Міколу Скабею, Міхасю Лужынскаму, А. Марозу й К. Станкевічу (Аўстралія).

Інстытут дастае вельмі добрыя водгукі на зборнік А. Салаўя „Нятуская краса".

Кніга каштуе цяпер 20 даляраў, яе можна выпісаць, пасылаючы замоўленьне на адрыс:

Byelorussian Institute of Arts and Sciences, Inc.
230 Springfield Ave.
Rutherford, N. J. 07070

Управа БНіМ

ЗБОР ТВОРАЎ МІХАСЯ КАВЫЛЯ

Беларускі Інстытут Навукі й Мастацтва пачаў рыхтаваць выданьне літаратурнае творчасьці шыракаведамага беларускага нацыянальнага паэты й пісьменьніка Міхася Кавыля .Кніжка твораў Міхася Кавыля, як і папярэднія выданьні твораў Н. Арсеньневай і А. Салаўя, будзе таксама ўключаць беларускамоўныя й англамоўныя крытычныя артыкулы аб літаратурнай творчасьці паэты, ягоную біяграфію, бібліяграфію, ліставаньне ды шмат якія ілюстрацыі.

Як і ўсе папярэднія выданьні Беларускага Інстытуту Навукі й Мастацтва, збор твораў Міхася Кавыля аплачваецца беларускім грамадзтвам шляхам папярэдняе падпіскі ды ахвяраў.

Беларускі Інстытут Навукі й Мастацтва зварачаецца да ўсіх з заклікам падтрымаць гэтае важнае выданьне, перасылаючы падпіску ці ахвяру на друк кніжкі ЗБОРУ ТВОРАЎ МІХАСЯ КАВЫЛЯ.

Кошт папярэдняе падпіскі — 20 даляраў.

Чэкі просім выстаўляць на:
Byelorussian Institute of Arts and Sciences, Inc.

Адыс:
BYELORUSSIAN INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES
230 Springfield Ave.
Rutherford, N.J. 07070

Беларускі Інстытут Навукі й Мастацтва

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД КНІГІ ПРА Я. КУПАЛУ

У ліпені 1982 г. былі складзеныя ахвяры:

1.	В. і М. Махначы	25.00
2.	Ю. і Ч. Найдзюкі	20.00
	Разам:	**45.00**

Агульная сума, уключна з працэнтамі павялічылася да $ 6153.02

Паважным ахвярадаўцам шчыры дзякуй!

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА"

У чырвені 1982 г. падпіска й ахвяры:

ЗША

Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1.	М. Рагуля	$ 100.00
2.	Б. Кіт	100.00
3.	А. Гардынец	50.00
4.	А. Цярэшка	50.00
5.	М. М. Войтанка	25.00
6.	А. Ліхач	20.00
7.	В. Ярашэвіч	10.00
8.	Л. Л.	2.00

АЎСТРАЛІЯ

Ад Сп-ні Л. Грыцай зь сям'ёй заміж кветак на магілу сьв. пам. Язэпа Малецкага — 20.00 аўстр. дал.

У амэрыканскай валюце — $ 20.42

Разам за чырвень: $ 377.42

У ліпені 1982 г. падпіска й ахвяры:

ЗША

Прыслана беспасярэдня ў Рэдакцыю:

1.	Б. Дубоўскі	$ 40.00
2.	Сям'я Гайдзеляў заміж кветак на магілу сьв. пам. Язэпа Малецкага	30.00
3.	Г. Сенькевіч	25.00
4.	М. і В. М.	25.00
5.	М. і М. К.	25.00
6.	Н. Жызьнеўскі	20.00
7.	К. Загонэк	20.00
8.	А. Гасюк	12.00
9.	В. Косараў	12.00

АЎСТРАЛІЯ

Ад. сп. П. Трысмакова за продаж газэты 24.00

Разам за ліпень: $228.86

Збор ахвяраў на газ. „Беларус" на 15-й Сустэчы

1.	М. і В. М-чы	$ 70.00
2.	А. Бяленіс	50.00
3.	З. і В. Кіпель	50.00
4.	А. Цярэшка	25.00
5.	К. Акула	20.00
6.	М. Войтанка	20.00
8.	Я. Запруднік	20.00
9.	М. Заморскі	20.00
10.	К. Калоша	20.00
11.	А. Непеін	20.00
12.	А. Протас	20.00
13.	В. Рамук	20.00
14.	М. Шуст	20.00
15.	Я. Яновіч	15.00
16.	Архіепіскап Мікалай	10.00
17.	Айцец М. Страпко	10.00
18.	Я. Азарка	10.00
19.	А. А.	10.00
20.	Ф. Бартуль	10.00
21.	М. і К. Верабей	10.00
22.	В. Дубяга	10.00
23.	С. Дудар	10.00
24.	М. Каранеўскі	10.00
25.	М. Каляда	10.00
26.	Л. Корчык	10.00
27.	Я. Калюцік	10.00
28.	Я. Каваленка	10.00
29.	Л. Лазар	10.00
30.	М. Дубяга	10.00
31.	А. Міцкевіч	10.00
32.	М. Мацукевіч	10.00
33.	К. Мірановіч	10.00
34.	А. Маркевіч	10.00
35.	Сп-ства А. Непеін	10.00
36.	М. Панькоў	10.00
37.	Коля Рамана	10.00
38.	А. Русак	10.00
39.	А. Сільвановіч	10.00
40.	Р. Станкевіч	10.00
41.	З. Станкевіч	10.00
42.	М. Тулейка	10.00
43.	К. Шэлест	10.00
44.	А. Шукелойць	10.00
45.	Я. Ю.	8.00
46.	Ю. Азарка	5.00
47.	С. Балкоўскі	5.00
48.	Базаўскі	5.00
49.	М. Ганько	5.00
50.	В. Дурэйка	5.00
51.	Б. Даніловіч	5.00
52.	С. Дубяга	5.00
53.	П. Кажура	5.00
54.	А. Ліхач	5.00
55.	Я. Літвінка	5.00
56.	Я. Місюль	5.00
57.	В. Мельяновіч	5.00
58.	Н. і Г. Орса	5.00
59.	М. і О. Сільвановіч	5.00
60.	Л. Стагановіч	5.00
61.	А. Стрэчэнь	5.00
62.	В. Тумаш	5.00
63.	В. і Г. Харавец	5.00
64.	Б. Яновіч	5.00
65.	М. Януш	5.00
66.	Я. Я.	3.00
67.	Б. Лішчонак	3.00
68.	Я. Талмацэвіч	2.00
69.	Е. Рыжы	2.00
	Школьнікі:	
70.	Ніна Заморская	1.00
71.	Таня Заморская	1.00
72.	Росьцік Войтанка	1.00
73.	Ананімна	5.00
74.	Ананімна	2.00
75.	Ананімна	2.00
76.	Ананімна	1.00
77.	Я. Яновіч	5.00
78.	Б. Кірка	15.28
	Разам:	**$851.28**

Усім ахвярадаўцам і падпішчыкам шчыры дзякуй!

BIEŁARUS

Monthly, Published by the Byelorussian-American Association, Inc., P. O. Box 178, Jamaica, N. Y. 11431. Price per copy: $1.25, subscription $12.00 per year.

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

August 20, 1982

It is a pleasure to send warmest greetings to the Fifteenth Convention of Byelorussians of North America.

I welcome this opportunity to express my gratitude to your members for their continuing dedication to the cause of freedom and liberty.

Let me assure you that every American shares your hopes that all Byelorussians will one day enjoy the freedoms which are their birthright.

I applaud Byelorussian Americans for preserving your ethnic heritage while working to further the ideals upon which our country was founded.

You have my best wishes for a most enjoyable and productive meeting and for every future success.

Ronald Reagan

"PASS IT ON TO YOUR CHILDREN"

(Remarks by Prof. James Dingley, Chairman of the Anglo-Byelorussian Society, at the Convention of Byelorussians of North America banquet in North Brunswick, Sept. 4, 1982)

Friends, personally may I greet the 15th Convention of Byelorussians of North America on behalf of the Anglo-Byelorussian Society. It is a great honor and privilege for me and my wife to be present at this meeting. We are most grateful to the organizational committee for their kind invitation to us to attend this meeting this evening.

I am quite sure you don't want a long address from me. I have no notes; I did not know I was going to be asked to speak. So, what I am going to say now comes from wherever unprepared speeches come from.

Doctor Zaprudnik has already said that I am very much involved with Byelorussian affairs. What I want to say very briefly is mainly addressed to the young people here who were born in this country, who are becoming increasingly aware and conscious of their national heritage.

You don't really need me, an Englishman, to come here and say: please go on and do this, but I am going to say it anyway. Please carry on. Please become more involved with the national heritage of your parents. Please look at those two pictures over there (Kupała and Kołas—Ed.) and be aware that those are two people who are not only poets of Byelorussia — in fact, that's very small, — they are poets of the world, they belong to everybody. Do your bit to ensure that the heritage of which they are an intrinsic part becomes **your** heritage; pass it on to your children and to those around you.

And I am quite sure you don't really need me to remind you that this is not a very comfortable time for Byelorussians in this country. There are unpleasant things being said. Please listen to what your parents say. Listen to these — I think the word is — veterans. It is an unfortunate word — veterans — it has some sort of overtones of oldness or something — listen to the people who've got **experience** — that's the word you want. Get from them the **experience** of Byelorussia. Look around you in this room, all the young people here — there in front of you is a calendar of Byelorussian history. Get the older generation to impart their experience, their knowledge, what they have seen, get them to put it into writing, so that historians who are not Byelorussians will not indulge in the kind of ignorance that we are seeing now from other quarters in this country.

It's a great pleasure for me to be here. Thank you very much.

GREETINGS TO THE 15th CONVENTION

About 250 participants at the banquet of the 15th biennial Convention of Byelorussians of North America, held on September 4 in the Holiday Inn in North Brunswick, N.J., warmly applauded greetings sent to them by President Ronald Reagan, New Jersey Governor Thomas H. Kean, conveyed through Mr. T. Robert Zachowski, Director of Ethnic Affairs, Senator Bill Bradley, Congressman Bernard J. Dwyer, Congresswoman Millicent Fenwick, as well as other members of the U.S. Congress: Clarence J. Brown from Ohio, and Harold C. Cap Hollenbeck and William J. Hughes from New Jersey.

"FROM MY CORNER OF THE WORLD"

(Remarks by Prof. Thomas E. Bird, Slavic Department, Queens College, CUNY.)

Mr. President, Your Grace, Archbishop Mikalay, Father Archimandryt Alexander, Professor and Mrs. Dingley, Friends!

King David the Psalmist said several thousand years ago that it is always a joy for brothers and sisters to be together. And as I look from left to right and see so many good friends, brothers and sisters, I am delighted to be here and privileged to have been invited to join you today.

It has been a very eventful year since the last assembly of this sort. We have suffered a terrible loss of Uładyka Časłau; we have suffered the irreparable loss of our good friend, the Editor of **Biełarus**, Dr. Stanisłau Stankevich; and we have been badgered by the mischievous and irresponsible work of Mr. Loftus and his friends at CBS.

We have on the other hand the anniversary of these two remarkable gentlemen, the national bards to whom Professor Dingley called our attention, men whose courage and integrity is a source of such enormous embarrassment to the Soviet authorities, that the only way they can deal with them is to censor their work and not let us read what they wrote and thought, what they most wanted to leave as their heritage. Happily we are remedying that, we are publishing the material which has been carefully censored and are being equally careful to make it available.

To just speak from my corner of the world, this last year has seen Dr. Kipel's chronicle of the Byelorussian community in Cleveland and Dr. Zaprudnik's **Spadčyna backou**. It has included a great variety of interviews, lectures, broadcasts, and a number of publications — notably Mikoła Pruski's collection of memoirs — concerning our two Laureates. We have had a galaxy of graduations and weddings and a year from now we will once again have occasion to rejoice.

Thank you for the pleasure of being here.

"THE NAZI CONNECTION": PRESS COVERAGE

We continue from the previous issue of **Bielarus** (No. 301-302) the list of newspapers and magazines that reported on the CBS broadcast, "The Nazi Connection" (part of the "60 Minutes," aired on May 16, 1982, and in Canada the following day):

Washington Post (Thomas O'Toole, May 20), **New York Times** (Ralph Blumenthal, May 23), **Washington Post** (Thomas O'Toole, May 23), Jewish Telegraphic Agency's **Daily News Bulletin** (Gene Sosin, May 25), **Home News** (Jane Furse, May 25), **Home News** (Jane Furse, May 27), **Jewish Press** (New York, May 21-27), **Jewish Journal** (New York, May 28), **Novyi Amerikanets** (New York, in Russian, May 25-31), **Plain Dealer** (Cleveland, Ohio, from Washington Post, May 31), **Byelorussian Times** (New York, May), **Jewish Affairs** (New York, Lewis M. Moroze, May/June), **Times Newspapers** (Chicago, Vera Romuk, June 2), **Star-Ledger** (New Jersey, Esther Biller, June 2), **Nedelni Hlasatel** (Berwyn, Illinois, Czechoslovak weekly, June 6), **Home News** (New Brunswick, N.J., Leo Surak, June 7), **National Review** (June 11), **Ukrainian Weekly** (Jersey City, N.J., June 13), **New York Times** (R. Blumenthal, June 20), **Christian Science Monitor** (Robert Kilborn, June 21), **Foreign Report** (The Economist Newspaper Ltd., London, England, July 8, "Byelorussian Mystery").

We express our gratitude to all of our readers who sent us newspaper clippings and copies of their letters.

Editor

STATE OF NEW JERSEY

EXECUTIVE DEPARTMENT

Proclamation

WHEREAS, the Byelorussian-American community of the State of New Jersey and North America will celebrate on September 4, 5, and 6, 1982, its Fifteenth Biennial Convention in North Brunswick, New Jersey; and

WHEREAS, the Byelorussian-American community, since their settlement in the United States, has constantly given our great pluralistic nation its proven loyalty, industry and devotion and continues to enrich our American culture; and

WHEREAS, the Byelorussian peoples, despite social oppression and Soviet domination, continue their struggle for independence, liberation and freedom of their homeland and serve as an inspiration to freedom loving peoples of all nations; and

WHEREAS, the Byelorussian-American community celebrates the centenary of the birth of Byelorussia's two foremost poets, Janka Kupala and Jakob Kolas, whose literary heritage assists Byelorussians throughout the world to sustain their sense of country and culture; and

WHEREAS, on Saturday, September 4, 1982, the Byelorussian-American community will convene in New Jersey to discuss their common purpose, culture and concerns;

NOW, THEREFORE, I, THOMAS H. KEAN, Governor of the State of New Jersey, do hereby proclaim

SEPTEMBER 4, 1982

as

BYELORUSSIAN HERITAGE DAY

in New Jersey, and urge the appropriate observance of this occasion.

GIVEN, under my hand and the Great Seal of the State of New Jersey, this thirty-first day of August in the year of Our Lord one thousand nine hundred and eighty-two and of the Independence of the United States, the two hundred and seventh.

Th H Kean

GOVERNOR

BY THE GOVERNOR:

Jane Burgio

JANE BURGIO, SECRETARY OF STATE

REBROADCAST OF "THE NAZI CONNECTION"

On September 12, 1982, CBS-TV repeated its slanderous "investigative" piece about an alleged "Nazi connection" of more than 300 Byelorussians living in America. The program, slightly abbreviated from what was broadcast originally, contained new concluding words by CBS reporter Mike Wallace. Mr. Wallace said:

"Alan Ryan who heads the Office of Special Investigations in the Justice Department and was Loftus' former boss took issue with some of what Loftus said. 'There is no basis for the claim,' he told us, 'that hundreds of Byelorussian Nazi war criminals are today living in the United States.' To which Loftus replies: 'Congress should put the files before the public and let the documents speak for themselves. The documents will show that I speak the irrefutable truth and have told far less than I knew.'"

The reading public is waiting to see how Loftus substantiates his allegations in his book **Belarus Secret** that is scheduled to come out in September in New York.

LETTER TO THE EDITOR

Dear Editor:

Regarding your article "CBS: Trial by Insinuation" (**Bielarus**, May 1982), here are a few comments I would like to share with your readers:

Alan Westin, a Columbia University professor, in his book **Whistle Blowing**, notes: "Putting the whistle to one's lips doesn't guarantee that one's facts are correct."

In the case of the CBS-TV "60 Minutes" program segment "The Nazi Connection" aired May 16, 1982, John Loftus, who worked in the Justice Department's Office of Special Investigations set up by President Carter, and Mike Wallace of CBS, Loftus' able mentor, prove Westin's point in the extreme in their allegations that "more than 300 Byelorussian Nazis are living in America today." These two gentlemen seem to have been so obsessed with cheap sensationalism as to set up themselves as an eager and willing tool and mouthpiece of the Soviet KGB which has been seeking to undermine U.S. intelligence agencies and to discredit the Byelorussian-American community for its role in exposing the Soviet genocide policies toward the Byelorussian people, along with Soviet ruthless goals for world conquest. The Byelorussian-American community was a thorn in the side of the USSR's and Carter's detente, and the KGB decided to act.

How does the KGB manage to manipulate U.S. media and people like Loftus and Wallace? This is best described in the recently published book by James L. Tyson, entitled **Target America: The Influence of Communist Propaganda on U.S. Media.** The Communists are masters of propaganda and disinformation and CBS gave Soviet disinformation experts — the KGB's Disinformation Directorate — a national platform. It appears Loftus has been relying on this Soviet source for some of his "facts." Loftus and Wallace should have been more than casually aware that the Soviets have a long history and unparalleled expertise in the forgery of documents — for political show trials, feeding gulags with fresh candidates and the Katyn massacre to mention a few. The Soviets also use forgery as a routine propaganda tool, the most recent examples being forged letters from President Reagan and other high-ranking U.S. officials ("The Soviet Forgery War," **The Wall Street Journal**, July 13, 1982).

It seems not much has changed in CBS's technique of deceptive tailoring since January 13, 1982 when "The Unaccounted Enemy: A Vietnam Deception" was aired, although CBS has recently conceded to some "errors of judgement" in that documentary (**The Wall Street Journal**, July 16, 1982) such as combining various answers to questions in editing, connecting unrelated events in editing to tighten the argument, not seeking out and interviewing persons who might disagree with the broadcast premise, etc. — same as sins committed in the "Nazi Connection."

The whole caper looks rather like a "Moscow Connection" than a "Nazi Connection." In all truth, it was a rather pitiful experience to watch U.S. Congressman Frank of Massachusetts snared into this KGB ploy and lending his position of trust to the perpetration of forgery on the American TV screen *in maligning the Byelorussian-American* community and the Byelorussian people. One may suggest Congressman Frank devote some of his time to investigate the KGB technique of penetrating American institutions, the media and U.S. Congress, to manipulate public opinion in support of Soviet objectives. Perhaps the Congressman could find out then whose whistle Loftus and Wallace are blowing and to whose tune.

A footnote: Perhaps the most frightening lesson in this is the ease with which our media can be so easily manipulated. The KGB and its propaganda apparatus have learned to get our "free press" to do their work for them in destroying their main enemy — American intelligence agencies. The Byelorussian-American community through *innuendo* is the *unfortunate* casualty in this struggle.

M. E. Arch

A KUPALA-KOLAS EXHIBIT

The Slavonic Division of The New York Public Library is celebrating the Kupala and Kolas Centennial with an exhibition that opened on September 3 and will last through November 30, 1982. The exhibit includes numerous first editions, manuscripts, collected, and pictorial works. "The Centennial of Byelorussian Poets: Ianka Kupala and Iakub Kolas," according to the press-release, may be seen daily from 10 A.M. to 6 P.M. except Thursdays and Sundays in the Central Research Library at Fifth Avenue and 42 Street in Manhattan in the Second Floor Corridor.

THE KUPALA-KOLAS SEMINAR

There will be a one-day seminar on Saturday 9 October 1982 in London, England, organized by the Anglo-Byelorussian Society, the Association of Byelorussians in Great Britain, and the Francis Skaryna Byelorussian Library, to mark the hundreth anniversary of the birth of Janka Kupała and Jakub Kołas. The seminar will be held at the Francis Skaryna Byelorussian Library, 37 Holden Road, London N. 12. The following papers will be read: Professor A. B. McMillin — The Kupała and Kołas manuscripts of the Francis Skaryna Library; Professor A. Adamovic — The Kupała-Kołas century, 1882-1982; Mr. B. Zaborau — Kupała and Kołas through the eyes of an artist; Mgr A. Nadson — Official attitudes towards Kupała and Kołas in the BSSR after 1945; Ms V. Rich — Kupała and Kołas from a translator's viewpoint.

TANYA ZAMORSKY'S RECORD

New York's **Daily News** (Aug. 18, 1982) reporting on the United States Youth Games at Georgetown University wrote:

"The top performances were turned in by (Tanya) Zamorsky, who just at 13 broke the Georgetown collegiate pool records of 1:02.8 in the 100-meter freestyle, the 50-yard free with a 28:35 and individual medley at 2:34.44.

"'Tanya won six gold medals, the first time that was accomplished,' beamed (coach Jim) Hutchins. 'Besides the three individual races, she was part of the girls 300-meter team, the girls 150-meter squad and the co-ed relay.'"

Congratulations to the Zamorskys!